

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

Evidenčné číslo: 103002/I/2023/36122103473687044

Význam reálnej hodnoty pri zostavení účtovnej závierky

Diplomová práca

2023

Bc. Milan Herich

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

Význam reálnej hodnoty pri zostavení účtovnej závierky

Diplomová práca

Študijný program: Účtovníctvo a audítorstvo

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra účtovníctva a audítorstva

Vedúci záverečnej práce: Ing. Kornélia Lovciová, PhD.

2023

Bc. Milan Herich

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval sám s uvedením všetkej použitej literatúry.

.....

V Bratislave, 09.06.2023

Bc. Milan Herich

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcel poďakovať vedúcej mojej diplomovej práce Ing. Kornélii Lovciovej, PhD. za jej pomoc, odborné rady na konzultáciách, časovú flexibilitu a hlavne ochotu a trpezlivosť, ktoré mi pomohli pri písaní diplomovej práce.

ABSTRAKT

HERICH, Milan Bc. *Význam reálnej hodnoty pri zostavení účtovnej závierky* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta hospodárskej informatiky; Katedra účtovníctva a audítorstva. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Kornélia Lovciová, PhD. – Bratislava: FHI EU, 2023, počet strán 64.

Hlavným cieľom diplomovej práce je zobrazenie vplyvu reálnej hodnoty pri zostavení účtovnej závierky na simulovaných účtovných prípadoch, ktoré sa môžu v praxi vyskytnúť, analýza nadnárodnej a národnej právnej úpravy v oblasti reálnej hodnoty a poukázanie možných rizík, ktoré môžu vzniknúť následným ocenením. Práca je rozdelená do 3 kapitol a obsahuje 11 tabuliek a 5 schém. Prvá kapitola je venovaná podstate oceňovania v účtovníctve, ktorá je základom pre pochopenie oceňovania vo všeobecnosti. Ďalej analyzujeme definíciu reálnej hodnoty, jej ťažiskové body a uvádzame teoretické prístupy k reálnej hodnote v zahraničí v nadväznosti na požiadavky používateľov na účtovnú závierku. V druhej kapitole je uvedený cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania. Záverečná kapitola sa zaoberá vplyvom reálnej hodnoty na účtovnú závierku v praxi so zameraním na osobitné prístupy stanovenia reálnej hodnoty vybraných druhov majetku, nehmotný majetok vykazovaný iba v rámci konsolidovanej účtovnej závierky a následné ocenenie dlhodobého hmotného majetku podľa IFRS.

Kľúčové slová: reálna hodnota, oceňovanie, účtovná závierka, IFRS 13, SFAS 157

ABSTRACT

HERICH, Milan Bc.: *Význam reálnej hodnoty pri zostavení účtovnej závierky* – University of Economics in Bratislava. Faculty of Business Informatics; Department of Accounting and Auditing. – Thesis supervisor: Ing. Kornélia Lovciová, PhD. – Bratislava: FHI EU, 2020, 64 p.

The main aim of the diploma thesis is the display of the impact that fair value has on the assembly of financial statements on simulated accounting cases which can occur in practice, analysis of the transnational and national legislation in the area of fair value and remittance of possible risks that may arise from measurement subsequent to initial recognition. The diploma thesis is divided into three chapters and includes eleven tables and five schemes. The first chapter is dedicated to the essence of valuation, which is the basis for valuation understanding in general. Next, we analyse the definition of fair value, its central points and we state theoretical approaches to fair value abroad following user requests for financial statements. In the second chapter there are mentioned main aim and applied methods of examination. The final chapter is dealing with the impact that fair value has on the financial statements in practice focusing on individual approach of setting fair value of chosen categories of assets, of intangible assets which are only reported in terms of consolidated financial statements and of measurement subsequent to initial recognition of long-term tangible assets according to IFRS.

Key words: fair value, valuation, financial statement, IFRS 13, SFAS 157

Obsah

Zoznam tabuliek.....	- 9 -
Zoznam schém.....	- 9 -
Úvod.....	- 10 -
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	- 11 -
1.1 Podstata oceňovania v účtovníctve.....	- 13 -
1.2 Nadnárodná úprava reálnej hodnoty.....	- 16 -
1.2.1 Úprava reálnej hodnoty podľa IFRS	- 17 -
1.2.2 Úprava reálnej hodnoty podľa US GAAP	- 20 -
1.3 Národná právna úprava reálnej hodnoty.....	- 22 -
1.4 Požiadavky používateľov a teoretické prístupy k reálnej hodnote v zahraničí.....	- 27 -
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania.....	- 31 -
3 Výsledky práce a diskusia	- 32 -
3.1 Osobitné prístupy národnej právnej úpravy k reálnej hodnote vybraných druhov majetku	- 32 -
3.1.1 Virtuálne meny.....	- 33 -
3.1.2 Nehmotný majetok účtovaný u koncesionára pri koncesii na stavebné práce podľa osobitného predpisu	- 38 -
3.1.3 Cenné papiere a podiely určené na predaj	- 41 -
3.2 Metódy ocenenia nehmotného majetku vykazovaného iba v rámci konsolidovanej účtovnej závierky	- 46 -
3.2.1 Relief from royalty ako metóda ocenenia obchodnej značky	- 48 -
3.2.2 Multi-period excess earnings ako metóda ocenenia nehmotného majetku súvisiaceho so zákazníkmi a technológiami	- 53 -
3.3 Reálna hodnota ako alternatívna oceňovacia veličina	- 56 -
Záver.....	- 61 -
Zoznam použitej literatúry	- 63 -

Zoznam tabuliek

Tabuľka č. 1 – Výhody a nevýhody jednotlivých oceňovacích základní	16 -
Tabuľka č. 2 – Zložky majetku a záväzkov oceňované reálnou hodnotou pri prvotnom ocenení.....	25 -
Tabuľka č. 3 – Postup ocenenia a účtovania odplatne nadobudnutej virtuálnej meny ..	35 -
Tabuľka č. 4 – Postup ocenenia a účtovania virtuálnej meny nadobudnutej ťažbou	36 -
Tabuľka č. 5 – Postup ocenenia a účtovania koncesie na stavebné práce s rizikom dopytu	40 -
Tabuľka č. 6 – Postup prvotného ocenenia a účtovania cenných papierov a podielov určených na predaj	42 -
Tabuľka č. 7 – Postup výpočtu reálnej hodnoty obchodnej značky metódou relief from royalty	50 -
Tabuľka č. 8 – Postup výpočtu reálnej hodnoty zákazníckych vzťahov metódou multi-period excess earnings	54 -
Tabuľka č. 9 – Výpočet zmeny hodnoty výrobnéj linky k 31.12.20x1	58 -
Tabuľka č. 10 – Postup účtovania zmeny hodnoty výrobnéj linky k 31.12.20x1	59 -
Tabuľka č. 11 – Postup účtovania zmeny hodnoty výrobnéj linky k 31.12.20x2	59 -

Zoznam schém

Schéma č. 1: Ťažiskové body definície reálnej hodnoty podľa IFRS 13	17 -
Schéma č. 2 - Hierarchia úrovní vstupov pre účely ich použitia v jednotlivých technikách oceňovania	20 -
Schéma č. 3 - Požiadavky na účastníkov trhu podľa nadnárodných úprav	21 -
Schéma č. 4 – Zmena reálnej hodnoty pre variant 1 príkladu 4.....	43 -
Schéma č. 5 – Zmena reálnej hodnoty pre variant 2 príkladu 4.....	44 -

Úvod

Účtovná závierka je hlavným zdrojom informácií pre používateľov. Tí požadujú, okrem iného, porovnateľné informácie pre účely rozhodovania sa o budúcnosti účtovnej jednotky. Informácie, ktoré vstupujú do účtovnej závierky predstavujú účtovné prípady, ktoré odzrkadľujú činnosti účtovnej jednotky a sú zaúčtované v účtovných knihách. Ocenenie je samotný začiatok života účtovného prípadu. Prvý krok, ktorý je potrebný na to aby posledný krok, a teda účtovná závierka spĺňala požiadavky používateľov a zároveň odrážala skutočné ekonomické dianie v účtovnej jednotke. K dopracovaniu sa k poslednému kroku nám pomáhajú najmä poznatky z teórie účtovníctva, ktorá sa venuje problematike oceňovania v hlbšom zmysle.

V Slovenskej republike sú používané oceňovacie veličiny, ktoré vychádzajú z princípu historických cien, resp. cien minulosti. Tieto oceňovacie veličiny pomáhajú k zabezpečeniu jednej zo základných zásad v účtovníctve, a to zásady preukázateľnosti účtovníctva. Opakom cien minulosti, sú ceny budúcnosti, avšak existuje aj „zlatá stredná cesta“, ktorou sú ceny prítomnosti.

Reálna hodnota sa stáva v účtovníckej praxi dvojsečným mečom. Skutočné zobrazenie ekonomických činností k momentu ocenenia verzus používateľa, ktorí požadujú relevantné a spoľahlivé informácie pre rozhodovanie. Stanovenie reálnej hodnoty je kľúčovým problémom hlavne vo finančnom sektore, kde charakter transakcií ukladá povinnosť účtovným jednotkám oceňovať reálnou hodnotu. Aký môže nastať problém? Spoľahlivosť je pochybnou vlastnosťou reálnej hodnoty. Aktuálne opatrenia a definície umožňujú pri jej stanovení použiť subjektívne názory, ak nie je známa trhová cena pre aktívum alebo záväzok. Manažéri v záujme dosiahnuť, čo najlepší výsledok hospodárenia alebo, čo najlepšie finančné ukazovatele môžu manipulovať informácie v účtovnej závierke a byť pri tom v súlade s platnými pravidlami. Rozdiely môžu byť pre obyčajného človeka enormne vysoké, avšak v porovnaní s čistými obratmi a peňažnými tokmi vo veľkých účtovných jednotkách zanedbateľné. Dôsledkom vnesenia subjektívnych názorov je nedodržanie zásady verného a pravdivého zobrazenia a zásady opatrnosti.

Pre pochopenie oceňovania reálnou hodnotou je potrebné si ozrejmiť samotnú podstatu oceňovania v účtovníctve. Tá tvorí základ, na ktorom sa ďalej stavia, aby mali informácie v účtovnej závierke ich požadované vlastnosti, a to užitočnosť, významnosť, zrozumiteľnosť, porovnateľnosť a spoľahlivosť. Pre zostavovateľa účtovnej závierky by

mali byť tieto vlastnosti prioritou, nakoľko zverejnenými informáciami má vplyv na rozhodnutia rôznych používateľov.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Globalizácia podnikania, rozširovanie dodávateľských sietí, cieľ efektívnejšieho využívania zdrojov a hlavne vyššia konkurencia - schopnosť núti podniky expandovať do nových krajín, vďaka ktorým vie účtovná jednotka tieto ciele naplniť. Investori vkladajú dostupné zdroje, a zároveň požadujú prostredníctvom účtovnej závierky informácie o zverených zdrojoch a výnosnosti vloženého kapitálu. Problémom však je, že tie isté informácie sa môžu v účtovnej závierke líšiť, ak je zostavená podľa legislatív iných krajín. To môže byť problémom pre manažérov, ktorí sú za zverené zdroje zodpovední a pre investorov pri kontrole manažérov. Jednou zo základných potrieb pri prijímaní rozhodnutí je porovnateľnosť údajov. Pre potreby zabezpečenia porovnateľnosti informácií museli byť vytvorené a prijaté určité pravidlá na celosvetovej úrovni. V súčasnosti sú v Európskej únii prijaté Medzinárodné štandardy finančného výkazníctva (ďalej len „IFRS“) a členské štáty musia takisto brať do úvahy aj Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ z 26. júna 2013 o ročných účtovných závierkach, konsolidovaných účtovných závierkach a súvisiacich správach určitých druhov podnikov, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES a zrušujú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS v znení neskorších predpisov (ďalej len „smernica¹“). V Spojených štátoch amerických sú platné Americké všeobecne uznávané účtovné štandardy (ďalej len „US GAAP“).

Cieľom nadnárodných úprav je celosvetová harmonizácia účtovníctva na úrovni zostavenia účtovnej závierky, ktorá prispieva k vyššej porovnateľnosti údajov v nej obsiahnutých. Preto sa môžeme správne domnievať, že reálna hodnota bude naozaj veľmi podrobne analyzovaná. Otázkou však zostáva, či je reálna hodnota stále spoľahlivým a relevantným ocenením majetku a záväzkov vo vzťahu k porovnateľnosti údajov v účtovnej závierke.

Problematika určenia reálnej hodnoty je naozaj rozsiahlou problematikou a z určitých aspektov by si podľa nášho názoru vyžadovala samostatné spracovanie. Jedným z nich, techniky oceňovania, ktoré vychádzajú zo zložitých matematických vzorcov a modelov, ako sú napríklad maticová metóda používaná pri oceňovaní určitých finančných nástrojov (trhová metóda) alebo modely tvorby cien opcií, binomický model (výnosová metóda). Ďalšou otázkou je vplyv oceňovania reálnou hodnotou na účtovnú závierku, a aký

¹ Smernica je legislatívny akt adresovaný členským štátom a záväzný pre členské štáty, stanovujúci ciele, ktoré musia dosiahnuť, pričom majú voľnú ruku v tom, aby navrhli právne predpisy, ktorými sa tieto ciele naplnia.

vplyv má reálna hodnota na používateľov. Budú údaje naďalej porovnateľné? Budú pre používateľov relevantné? Budú dostatočným prínosom?

1.1 Podstata oceňovania v účtovníctve

Vznik účtovnej jednotky nemusí byť spojený iba s podnikaním, ktorého hlavnou podstatou je dosahovanie zisku. Mnohé účtovné jednotky vznikajú za účelom naplnenia istého cieľa alebo poslania, o ktorý podnikateľský sektor nemá záujem. Tieto účtovné jednotky nazývame „neziskové účtovné jednotky²“, nakoľko nesledujú cieľ dosahovania zisku zo svojej hlavnej činnosti, avšak môžu ho dosahovať z vedľajších podnikateľských činností.

Bez ohľadu na cieľ účtovných jednotiek, každá je povinná viesť účtovníctvo. Podľa § 2 ods. 2 Zákona č. 431/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o účtovníctve“) je predmetom účtovníctva „*účtovanie skutočností o stave a pohybe majetku, stave a pohybe záväzkov, rozdiely majetku a záväzkov, výnosoch, nákladoch, príjmoch, výdavkoch, výsledku hospodárenia účtovnej jednotky (ďalej len „účtovné prípady“)*“.

Cieľom účtovníctva je, prostredníctvom účtovnej závierky, poskytnúť informácie o finančnej situácii, finančnej výkonnosti a peňažných tokoch účtovnej jednotky používateľom a záujemcom. Každý používateľ sleduje inú, pre neho, ťažiskovú skupinu informácií, napríklad investorov bude zaujímať dosiahnutá výška zisku, banky výška čistých aktív a peňažných tokov pre účely poskytnutia úveru, dodávateľov a obchodných veriteľov celková zadlženosť.

Majetok a záväzky, ktorými účtovná jednotka disponuje môžu byť rôznorodé a ich porovnávacia základňa vie byť odlišná, napríklad jednotky hmotnosti alebo objemu, počet kusov, počet dosiahnutých výkonov. Vyjadrovanie v naturálnych jednotkách má význam iba do istej miery, a to ako doplňujúca informácia. Používatelia potrebujú pre rozhodovanie porovnateľné informácie. Majetok a záväzky účtovnej jednotky je zväčša možné previesť na tú istú porovnávaciú základňu, ktorou sú peňažné jednotky. Dodržaním zásady merania pomocou peňažnej jednotky nadobúdajú informácie v účtovníctve podstatnú vlastnosť, ktorou je porovnateľnosť. Podľa § 4 ods. 7 zákona o účtovníctve je účtovná jednotka „*povinná viesť účtovníctvo a zostavovať účtovnú závierku v peňažných jednotkách meny euro. V prípade pohľadávok a záväzkov, podielov, cenných papierov, derivátov, cenín*

² V zákone o účtovníctve sa stretávame s pojmom účtovné jednotky, ktoré nie sú založené alebo zriadené na účel podnikania.

a peňažných prostriedkov, ak sú vyjadrené v cudzej menej, je účtovná jednotka povinná účtovať v eurách aj v cudzej mene; táto povinnosť platí aj pri opravných položkách, rezervách a technických rezervách, ak majetok a záväzky, ktorých sa týkajú, sú vyjadrené v cudzej mene. “ Nevýhodou peňažnej jednotky je jej meniaci sa kúpna sila³ v čase vplyvom rôznych makroekonomických faktorov.

Podľa § 24 ods. 1 zákona o účtovníctve je účtovná jednotka „*povinná oceňovať majetok a záväzky ku dňu ocenenia*“. Účtovná jednotka účtuje a vykazuje v účtovnej závierke iba také skutočnosti, ktoré sa dajú oceniť. Pre správne pochopenie podstaty oceňovania v účtovníctve je dôležité vysvetliť pojmy, ktoré s ňou súvisia. Mnohé z nich majú úzky súvis s ekonomickou teóriou, kde sa stávajú samostatným predmetom skúmania. Absolútnym základom podstaty oceňovania je užitočnosť, ktorá predstavuje schopnosť statkov a služieb uspokojovať isté potreby, pričom potrebou účtovných jednotiek je zabezpečenie ich činností. V podnikovom transformačnom procese neexistujú výstupy bez vstupov, účtovné jednotky sú nútené vynaložiť obeť, za účelom dosiahnutia hmotného alebo nehmotného výkonu. Nie všetky statky a služby uspokojujú potreby rovnakou mierou, čo znamená, že ich užitočnosť nemusí byť rovnaká. Za dodržania podmienky *ceteris paribus*⁴ predpokladajme účtovnú jednotku, ktorá zamestnáva dvoch zamestnancov, pričom jeden zamestnanec dosahuje viac výstupov než druhý. Potreba zabezpečenia činnosti je uspokojená, nakoľko účtovná jednotka disponuje pracovnou silou a môže dosahovať výstupy. Mení sa však dôležitá vlastnosť, a to miera užitočnosti, ktorú nazývame hodnota. Vyjadrenie miery hodnoty nazývame cena. Cena nemusí byť vždy vyjadrená iba v peňažných jednotkách, ale aj v naturálnych jednotkách. Jej charakter závisí od trhových a makroekonomických podmienok.

Napriek tomu, že zákon o účtovníctve pracuje s pojmami ocenenie a oceňovanie, nedefinuje ich význam. Ocenením rozumieme vyjadrenie skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva v cene, pri aplikácii zásady merania pomocou peňažnej jednotky, pričom oceňovaním rozumieme myšlienkový proces, postup, ktorý vyúsťuje do použitia oceňovacej veličiny ku dňu ocenenia. Výberom oceňovacej veličiny sú ovplyvnené skutočnosti, ktoré sú zaúčtované v účtovných knihách a následne vykázané v účtovnej závierke. Subjektívne názory používateľov môžu viesť k nejednotnému chápaniu hodnoty majetku a záväzkov,

³ Kúpna sila peňažnej jednotky predstavuje počet tovarov a služieb, ktoré si možno za danú peňažnú jednotku kúpiť.

⁴ Metodický predpoklad, ktorý znamená, že jav analyzujeme „za inak nezmenených okolností“. Ak skúmame vplyv jedného meniaceho sa faktora, musíme ostatné faktory udržiavať konštantné.

a tak viesť k rôznym stanoviskám ich ocenenia. Z pohľadu teórie účtovníctva poznáme v súčasnosti tieto oceňovacie základne, na báze ktorých vieme stanoviť oceňovacie veličiny:

- ceny minulosti (historické ceny),
- ceny prítomnosti (ceny súčasnosti),
- ceny budúcnosti.

Podľa § 6 ods. 1 zákona o účtovníctve je účtovná jednotka „*povinná doložiť účtovné prípady účtovnými dokladmi (§ 10)*“. Účtovný doklad má ďalej svoje vymedzenie podľa § 10 zákona o účtovníctve, ale jeho základnou vlastnosťou je preukázateľnosť, ktorá je najsilnejšou výhodou cien minulosti. Vyjadrujú v akej cene boli majetok a záväzky obstarané v čase ocenenia. Nevýhodou použitia historických cien, ako sme už spomenuli, je nezohľadnenie kúpnej sily peňažnej jednotky, ktorá môže kolísať vplyvom rôznych makroekonomických faktorov.

Túto nevýhodu eliminuje použitie cien prítomnosti, ktoré naopak, vyjadrujú hodnotu majetku a záväzkov k určitému momentu, pričom toto vyjadrenie je ich hlavnou podstatou. Vychádzajú z aktuálnych trhových podmienok. Použitie cien prítomnosti sa môže nesprávne chápať vo väzbe na finančný majetok, ktorého cena sa môže rapídne meniť v závislosti od charakteru finančného majetku alebo volatility finančného trhu. Avšak ceny prítomnosti majú svoje opodstatnenie aj pri iných druhoch majetku a záväzkov, kedy účtovná jednotka vyjadruje zníženie alebo zvýšenie ceny vplyvom iných faktorov. Vedľajšie efekty ekonomickej aktivity iných subjektov môžu účtovnej jednotke prinášať buď ujmu, alebo prospech. Tieto vedľajšie efekty v ekonómii poznáme pod pojmom externality⁵. Ceny prítomnosti nezohľadňujú časovú hodnotu peňazí. Majetok je ocenený v hodnote peňažných prostriedkov, ktoré by účtovná jednotka musela vynaložiť, ak by daný majetok obstarala v súčasnosti. Záväzky sú ocenené v hodnote ich úhrady v nediskontovanej sume, ktorá bude potrebná na ich úhradu.

Časovú hodnotu peňazí zohľadňujú ceny budúcnosti. Majetok je ocenený v diskontovanej hodnote budúcich peňažných príjmov. Záväzky sú ocenené v diskontovanej hodnote budúcich peňažných výdavkov, ktoré podľa očakávania budú vynaložené na ich úhradu. Problematickými časťami cien budúcnosti je stanovenie sledovaného budúceho obdobia, na ktoré sa budú ceny budúcnosti vzťahovať, stanovenie diskontného faktora, ktoré

⁵ Vedľajšie efekty ekonomickej aktivity, kde sa náklady alebo výnosy z ekonomickej činnosti subjektov prenášajú na tretie osoby a prinášajú im buď ujmu (negatívne externality), alebo prospech (pozitívne externality).

nemusi byť aplikovateľné na všetky sledované obdobia a preukázateľnosť budúcich peňažných tokov súvisiacich s majetkom a záväzkami.

Tabuľka č. 1 – Výhody a nevýhody jednotlivých oceňovacích základní

Oceňovacia základňa	Výhody	Nevýhody
Ceny minulosti	Preukázateľnosť	Nezohľadnenie časovej hodnoty peňazí
Ceny prítomnosti	Stanovenie hodnoty na základe aktuálnych trhových podmienok	Nespoľahlivá preukázateľnosť
Ceny budúcnosti	Zohľadnenie časovej hodnoty peňazí	Nepreukázateľnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

Oceňovacie základne stanovujú teoretický prístup, na základe ktorého sa ďalej tvoria oceňovacie veličiny. Účtovné jednotky si nemôžu svojvoľne stanoviť a zvoliť oceňovacie veličiny, i napriek možnosti, že oceňovacia veličina by poskytovala vernejší a pravdivejší obraz. Musia vychádzať z platnej legislatívy a nadnárodných úprav.

1.2 Nadnárodná úprava reálnej hodnoty

Z pohľadu IFRS rieši problematiku reálnej hodnoty štandard IFRS 13 *Oceňovanie reálnou hodnotou* (ďalej len „IFRS 13). Teoretickým východiskom pre IFRS platné v Európskej únii sú štandardy vydávané Radou pre medzinárodné účtovné štandardy (IASB), ktorá bola založená 1. apríla 2001 a predstavuje nástupcu Výboru pre medzinárodné účtovné štandardy (IASC). Cieľom IFRS naďalej zostáva uplatnenie účtovných pravidiel za účelom udržania konzistentnosti, transparentnosti a ľahkej porovnateľnosti účtovných závierok.

Napriek širokému využitiu v celom svete, IFRS majú svojho rivala, US GAAP, ktoré vznikli vďaka iným prístupom k vykazovaniu položiek v účtovnej závierke v Spojených štátoch amerických. Štandardom, ktorý sa venuje problematike reálnej hodnoty, je SFAS 157 *Fair value measurements* (oceňovania reálnou hodnotou, ďalej len „SFAS 157). Teoretickým východiskom, ktoré tvoria základ pre Štandardy pre vykazovanie vo finančnom

účetníctve (SFAS), sú Koncepty pre vykazovanie vo finančnom účetníctve (SFAC) vydávané Radou pre účtovné štandardy, ktorá bola založená v roku 1973 s účelom tvorby a zlepšenia US GAAP. Štandardy pre vykazovanie vo finančnom účetníctve boli od 15. septembra 2009 nahradené Kodifikáciou účtovných štandardov (ASC), ktoré sú aktualizované prostredníctvom Aktualizácie účtovných štandardov (ASU). Jednotlivé aktualizácie predstavujú dokumenty, ktorý opisujú ako sa majú určité kodifikácie zmeniť a doplniť, pričom poskytujú ďalšie informácie pre používateľov US GAAP za účelom pochopenia zmien a nadobudnutia ich platnosti v čase.

V nasledujúcej kapitole sa zameriavame na definíciu reálnej hodnoty, vymedzenie a analyzovanie jej ťažiskových bodov, uvedeníu povolených techník oceňovania, ich vstupy a hierarchiu stanovenia reálnej hodnoty podľa nadnárodných úprav.

1.2.1 Úprava reálnej hodnoty podľa IFRS

Podľa IFRS 13 odseku 9 sa reálnou hodnotou rozumie „cena, ktorá by sa získala za predaj aktíva alebo bola zaplatená za prevod záväzku pri riadnej transakcii medzi účastníkmi trhu k dátumu ocenenia.“ Z definície reálnej hodnoty môžeme určiť jej ťažiskové body v nasledujúcej schéme:

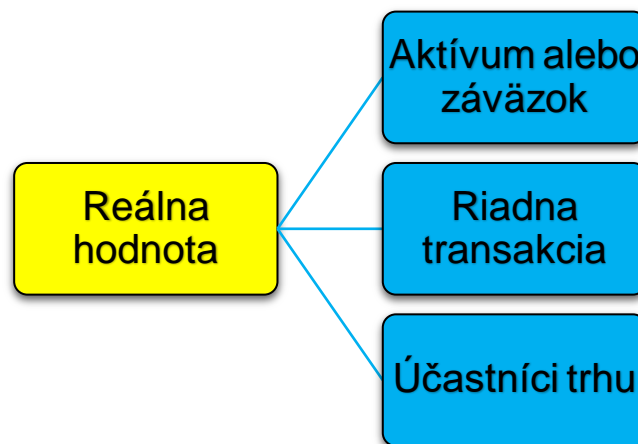

Schéma č. 1 - Ťažiskové body definície reálnej hodnoty podľa IFRS 13

Zdroj: *vlastné spracovanie podľa IFRS*

Ocenenie reálnou hodnotou sa uskutočňuje pre konkrétne aktívum alebo záväzok, pričom tieto môžu mať formu:

- samostatného aktíva alebo samostatného záväzku,

alebo,

- skupiny aktív, skupiny záväzkov, alebo skupiny aktív a záväzkov.

Pri ocenení aktíva alebo záväzku reálnou hodnotou sa berú do úvahy ich vlastnosti, ako by ich brali do úvahy aj účastníci trhu pri stanovení ceny aktíva alebo záväzku k dátumu ocenenia. Upravená cena sa ďalej neupravuje o transakčné náklady, nakoľko tieto sú špecifické pre danú transakciu a nesúvisia s aktívom alebo záväzkom. Za transakčné náklady sa však nepovažujú náklady na dopravu. Tieto môžu vyplývať z netypických vlastností majetku a reálna hodnota sa upraví o sumu nákladov, ktoré by vznikli pri preprave aktíva z jeho súčasného miesta na daný trh.

Podľa IFRS 13 odseku 15 sa pri oceňovaní reálnou hodnotou predpokladá, že aktívum alebo záväzok sú vymieňané v rámci riadnej transakcie predaja aktíva alebo prevodu záväzku medzi účastníkmi trhu k dátumu ocenenia za súčasných⁶ trhových podmienok, a to uskutočnením buď na:

- hlavnom trhu, alebo
- najvýhodnejšom trhu, v prípade absencie hlavného trhu.

Hlavný trh je definovaný ako trh s najväčším objemom a úrovňou aktivity obchodovania pre konkrétne aktívum alebo záväzok. Existencia hlavného trhu dostáva do pozadia všetky ostatné možné ocenenia reálnou hodnotou. Dokonca aj v prípade ak je cena na inom trhu k dátumu ocenenia potenciálne výhodnejšia, napríklad na najvýhodnejšom trhu. Najvýhodnejší trh je trh, na ktorom je možné získať maximálnu možnú sumu pri predaji aktíva, alebo zaplatiť minimálnu možnú sumu pri prevode záväzku, po zohľadnení transakčných nákladov a nákladov na dopravu. Transakčné náklady sú špecifické pre transakciu a budú závisieť od účtovnej jednotky a od toho ako uskutoční transakciu. Nepovažujú sa za typické pre aktívum alebo záväzok a zaúčtujú sa v súlade s ostatnými IFRS. Náklady na dopravu sa, na druhú stranu, nepovažujú za súčasť transakčných nákladov a berúc do úvahy umiestnenie aktíva, cena sa upraví o prípadné náklady, ktoré by vznikli pri preprave aktíva z jeho súčasného miesta na daný trh. Ak účtovná jednotka nedokáže identifikovať hlavný alebo najvýhodnejší trh, prípadne ho dokáže identifikovať za neprimerane vysokého úsilia, musí zobrať do úvahy všetky informácie, ktoré sú primerane dostupné. Predpokladá sa, že trh, na ktorom by účtovná jednotka uskutočnila transakciu

⁶ Slovenský preklad IFRS 13 odseku 15 hovorí o bežných („current“) trhových podmienkach. Anglické slovo „current“ predovšetkým predstavuje prívlastok k niečomu aktuálnemu, súčasnému. Trh je nepredvídateľným miestom, kde neexistuje istota, a riziko sa stáva súčasťou účtovných jednotiek počas celého účtovného obdobia. Preto súčasné trhové podmienky nemusia byť zhodné s bežnými trhovými podmienkami.

predaja aktíva alebo prevodu záväzku, je hlavným trhom a v prípade absencie hlavného trhu najvýhodnejším trhom. Podľa IFRS 13 odseku 20 je pre účtovné jednotky nevyhnutnou podmienkou mať prístup na trh. Nemusia však byť schopné predať aktívum alebo previesť konkrétny záväzok k dátumu ocenenia, aby ich mohli oceniť reálnou hodnotou, na základe ceny na tomto trhu.

V zmysle IFRS je existencia účastníkov trhu fundamentálna pre stanovenie reálnej hodnoty. Ak by neexistovali účastníci trhu, neexistovala by ani transakcia, ktorú by na trhu uskutočnili. Pri oceňovaní reálnou hodnotou nie je potrebné určiť konkrétnych účastníkov trhu, ale berie sa do úvahy použitie predpokladov, ktoré by použili pri stanovovaní ceny za aktívum alebo záväzok, pričom konajú vo svojom najlepšom ekonomickom záujme. Pri tvorbe týchto predpokladov by mala účtovná jednotka identifikovať rozdielne vlastnosti účastníkov trhu, berúc do úvahy faktory špecifické pre aktívum alebo záväzok, hlavný alebo najvýhodnejší trh pre aktívum alebo záväzok a účastníkov trhu, s ktorými by účtovná jednotka uskutočnila transakciu na danom trhu.

Ak si predstavíme trh ako miesto, nepochybne to bude rušné miesto. Snaha kupujúcich je nakúpiť za najnižšiu možnú cenu, snaha predávajúcich zase predať za najvyššiu cenu. Subjektívne názory týchto osôb pri oceňovaní majetku a záväzkov môžeme chápať ako základ pre techniky oceňovania. Tie by mali podľa IFRS 13 odseku 61 byť za daných okolností vhodné, a pre ktoré je na účely oceňovania reálnou hodnotou k dispozícii dostatok údajov, maximalizujú využitie príslušných zistiteľných vstupov a minimalizujú používanie nezistiteľných vstupov. Použitie konkrétnej techniky oceňovania by malo vychádzať z odhadu ceny, za ktorú by sa vykonala riadna transakcia medzi účastníkmi trhu k dátumu ocenenia za súčasných trhových podmienok. IFRS ďalej popisuje tri najčastejšie používané techniky oceňovania, a to:

- trhovú metódu,
- výnosovú metódu,
- nákladovú metódu.

Trhová metóda využíva ceny a ostatné príslušné informácie vznikajúce pri transakciách na trhu s rovnakými alebo porovnateľnými aktívami a záväzkami. Jednou z techník, ktorá je v súlade s trhovou metódou, je maticové oceňovanie. Pri použití výnosovej metódy, odrážajúc aktuálne očakávania trhu, sa budúce peňažné toky prepočítavajú na jednu diskontovanú hodnotu. Nákladová metóda odráža sumu, ktorá by bola v danej dobe potrebná na nahradenie servisnej kapacity aktíva. Vychádza sa z ceny,

ktorú by dostal predávajúci účastník trhu upravenej o zastaranosť, nakoľko kupujúci účastník trhu by nezaplatil viac.

Každá technika oceňovania používa istý matematický vzorec alebo model, ktorým sa určí reálna hodnota. Pre dosiahnutie výsledku je potrebné najprv do modelu dosadiť údaje. IFRS 13 stanovuje hierarchiu, ktorou sa potrebné údaje zisťujú a určuje ich do troch úrovní. Najvyššiu prioritu majú vstupy úrovne 1 a najnižšiu vstupy úrovne 3.

Schéma č. 2 - Hierarchia úrovní vstupov pre účely ich použitia v jednotlivých technikách oceňovania

Zdroj: *vlastné spracovanie podľa IFRS 13*

Vstupmi úrovne 1 sú kótované ceny na aktívnych trhoch za rovnaké aktíva a záväzky, ku ktorým má účtovná jednotka prístup k dátumu ocenenia. Kótovaná cena sa považuje za najspôľahlivejší dôkaz reálnej hodnoty a používa sa vždy keď je to možné.

Vstupy úrovne 2 sú iné vstupy ako kótované ceny zahrnuté do úrovne 1. Tieto sú zisťiteľné pre aktívum alebo záväzok priamo alebo nepriamo. Môžu byť napríklad úrokové sadzby, výnosové krivky alebo úverové rozpätia.

Vstupy úrovne 3 predstavujú nezisťiteľné vstupy pre aktívum alebo záväzok. Použijú sa v prípade ak zisťiteľné vstupy nie sú k dispozícii. Cieľom ocenenia reálnou hodnotou však naďalej zostáva stanovenie výstupnej ceny z pohľadu účastníka trhu, ktorý vlastní aktívum alebo má záväzok, k dátumu ocenenia. Preto sa naďalej odrážajú predpoklady, ktoré by účastníci trhu použili pri stanovení ceny aktíva alebo záväzku.

1.2.2 Úprava reálnej hodnoty podľa US GAAP

Riešenie problematiky oceňovania reálnou hodnotou je z pohľadu US GAAP veľmi podobné ako z pohľadu IFRS. Prvým spoločným znakom je definícia reálnej hodnoty, ktorá predstavuje cenu, ktorá by bola získaná pri predaji aktíva alebo zaplatená pri prevode záväzku v rámci riadnej transakcie medzi účastníkmi trhu k dátumu ocenenia. Opäť môžeme

sledovať tie isté ťažiskové body a prístup z pohľadu účastníka trhu, ktorý vlastní aktívum alebo má záväzok. Jediným rozdielom na úrovni definície reálnej hodnoty je vymedzenie účastníkov trhu, kde SFAS 157 presnejšie stanovujú podmienky, podľa ktorých možno účastníka trhu identifikovať. Podľa SFAS 157 odseku 10 sú účastníkmi trhu „*kupujúci a predávajúci na hlavnom alebo najvýhodnejšom trhu.*“ Byť účastníkom trhu neznamena byť iba kupujúcim a predávajúcim. Ďalšie podmienky, ktoré musia spĺňať sú zobrazené v nasledujúcej schéme. Ak tieto podmienky nie sú splnené, kupujúci a predávajúci nie sú považovaní za účastníkov trhu, tým pádom definícia reálnej hodnoty nie je úplná a ocenenie sa nemôže považovať za spoľahlivé.

Schéma č. 3 - Požiadavky na účastníkov trhu podľa nadnárodných úprav

Zdroj: vlastné spracovanie podľa SFAS 157

SFAS 157 **nezávislosťou** rozumie, že kupujúci a predávajúci nie sú v žiadnom vzťahu k účtovnej jednotke, ktorá oceňuje reálnou hodnotou. Zároveň by mali mať primerané **znalosti** o aktívach alebo záväzkoch, a o transakcii na základe všetkých dostupných informácií, pričom musia vynaložiť primerané úsilie na dosiahnutie týchto informácií. Musia byť **spôsobilí**, resp. schopní vykonať danú transakciu a **ochotní** ju podstúpiť, pod čím rozumieme, že sú motivovaní a nie sú nútení alebo inak prinútení k jej vykonaniu. Riadna transakcia je opakom nútenej transakcie.

Oceňovanie reálnou hodnotou podľa US GAAP je do veľkej miery totožné s IFRS. Definície, ktoré sú nevyhnutné pre pochopenie danej problematiky boli vysvetlené

a nepovažujeme za potrebné ich znova opakovať, nakoľko rozdiely sú nebadateľné a význam zostáva nezmenený.

1.3 Národná právna úprava reálnej hodnoty

Vstup Slovenskej republiky do Európskej únie priniesol mnoho zmien, pričom jednou z nich je implementovanie reálnej hodnoty, do zákona o účtovníctve. Reálna hodnota úplne nahradila od 1.1.2016 reprodukčnú obstarávaciu cenu a momentálne predstavuje jedinú cenu prítomnosti, ktorú poznáme. Jej použitie je v oblasti oceňovania a vykazovania komplikovanejšie v porovnaní s ostatnými oceňovacími veličinami. Charakteristika reálnej hodnoty v zákone o účtovníctve predstavuje prienik nadnárodných úprav IFRS a US GAAP. Pre použitie reálnej hodnoty musíme poznať jej podstatu a skupinu majetku a záväzkov, ktoré sa ňou oceňujú.

Podľa § 27 ods. 2 zákona o účtovníctve *„sa reálnou hodnotou jednotlivej zložky majetku alebo záväzkov alebo súboru rovnorodých zložiek majetku alebo súboru rovnorodých zložiek záväzkov rozumie:*

- a) *trhová cena,*
- b) *hodnota zistená oceňovacím modelom, ktorý využíva prevažne informácie z operácií alebo z kotácií na aktívnom trhu, ak nie je cena podľa písmena a) známa,*
- c) *hodnota zistená oceňovacím modelom, ktorý využíva prevažne informácie z operácií alebo z kotácií na inom ako aktívnom trhu, ak nie sú na aktívnom trhu informácie, ktoré by bolo možné použiť v oceňovacom modeli podľa písmena b), alebo*
- d) *posudok znalca, ak pre oceňovanú zložku majetku nie je možné zistiť jeho reálnu hodnotu podľa písmen a) až c), alebo pre oceňovanú položku nie je dostupný oceňovací model odhadujúci s postačujúcou spoľahlivosťou cenu majetku, za ktorú by sa v danom čase predal, alebo jeho použitie by vyžadovalo od účtovnej jednotky vynaloženie neprimeraného úsilia alebo nákladov v pomere s prínosom jeho použitia pre kvalitu zobrazenia finančnej pozície účtovnej jednotky v účtovnej závierke.“*

Zákon o účtovníctve nepozná presnú definíciu reálnej hodnoty. Zároveň si môžeme všimnúť stanovenie hierarchie, ktoré je veľmi podobné nadnárodným úpravám. Pre účely stanovenia reálnej hodnoty používame trhovú cenu, oceňovacie modely a posudok znalca. Posudok znalca je poslednou možnosťou pre účtovnú jednotku, ako zistiť reálnu hodnotu. Vychádza zo vstupov úrovne 3 podľa nadnárodných úprav, pričom tieto neukladajú povinnosť vyhľadať znalca pre účely ocenenia reálnou hodnotou.

Podľa § 27 ods. 3 zákona o účtovníctve je „trhová cena:

- a) záverečná cena vyhlásená na burze⁷ v deň ocenenia podľa § 24 ods. 1 za predpokladu, ak trh s príslušným majetkom, ktorý burza organizuje, je aktívnym trhom, alebo
- b) najpočetnejšia cena ponuky, alebo ak táto nie je reprezentatívna, medián cien ponúk na inom aktívnom trhu v deň ocenenia podľa § 24 ods. 1, ak nie je možné použiť ocenenie podľa písmena a); ak náklady na dopravu kúpeného majetku z miesta jeho uloženia na účely obchodovania na aktívnom trhu na miesto jeho použitia u kupujúceho nie sú zanedbateľné, prirátajú sa k trhovej cene.“

Stanovenie reálnej hodnoty na základe trhovej ceny sa odvíja vo všetkých smeroch od aktívneho trhu, ktorý by mal byť hlavnou podstatou oceňovania touto veličinou. Aktívnym trhom sa podľa § 27 ods. 5 zákona o účtovníctve rozumie „trh, na ktorom:

- a) sa obchoduje s majetkom podľa druhu majetku s podobnými vlastnosťami za obdobných podmienok,
- b) sú obvykle osoby ochotné kúpiť alebo predáť za cenu ponúkanú na tomto trhu,
- c) informácia o cenách je dostupná verejnosti.“

Absencia aktívneho trhu vylučuje použitie trhovej ceny pre účely ocenenia reálnou hodnotou. V zákone o účtovníctve takisto absentuje definícia účastníkov trhu, ktorých zákon chápe iba ako osoby, ktoré sú obvykle ochotné kúpiť a predáť, nemusia však byť dostatočne znalé, nezávislé voči vykazujúcej účtovnej jednotke a spôsobili uskutočniť transakciu na aktívnom trhu. Ďalej nepoznáme riadnu transakciu. Ak účastník trhu spĺňa všetky ostatné podmienky ale nie je ochotný transakciu vykonať, potom sa táto považuje za vynútenú a nie riadnu. Ocenenie reálnou hodnotou by nezodpovedalo trhovým podmienkam.

Na stanovenie reálnej hodnoty odhadom v konkrétnej účtovnej jednotke sa používajú oceňovacie modely. Tieto predstavujú techniky oceňovania, ktoré vychádzajú z troch najčastejšie používaných techník podľa nadnárodných úprav. Podľa § 27 ods. 7 zákona o účtovníctve poznáme tieto prístupy, z ktorých môžu oceňovacie modely vychádzať:

- a) trhový prístup,
- b) výdavkový prístup,
- c) príjmový prístup.

⁷ Pojem burza môže byť častokrát chybné chápaný v spojení s burzami poskytujúcimi finančné služby, napríklad Burza cenných papierov, alebo Komoditná burza. Podľa slovníka Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied sa burzou rozumie „výmenný obchod“ alebo „miesto výmeny tovarov“.

Trhový prístup využíva informácie, ktoré sú vytvárané operáciami na trhu, napríklad cenu podobného majetku dosiahnutú na aktívnom trhu, pričom sa jeho cena upraví o vplyv charakteristík majetku, v ktorých a v akom rozsahu sa líši od charakteristík oceňovaného majetku; cenu majetku, s vývojom cien ktorého vývoj ceny oceňovaného majetku vykazuje štatistickú závislosť; pri dlhovom majetku úrokovú sadzbu, výnosovú krivku, rizikovú maržu alebo ďalšie zložky ocenenia podobného druhu dlhového nástroja, s podobnou splatnosťou a podobným dlžníkom.

Výdavkový prístup vychádza zo sumy peňažných prostriedkov, ktoré by bolo potrebné vydať na obstaranie majetku, ktorý by mal pre účtovnú jednotku porovnateľný prínos ako oceňovaný majetok, pričom tento prístup sa používa najmä pri oceňovaní nefinančného majetku; zohľadňujú sa pritom informácie z operácií alebo cenové ponuky z trhu z hľadiska jeho druhu a miesta, na ktorom by sa majetok pravdepodobne obstaral, vrátane maloobchodného trhu. Oceňovacie modely používajúce výdavkový prístup sú podobné reprodukčnej obstarávacej cene, nakoľko majú skôr charakter vstupnej ceny, teda ceny, za ktorú by účtovná jednotka majetok kúpila.

Príjmový prístup pre stanovenie oceňovacích modelov je založený na súčasnej hodnote budúcich peňažných príjmov z majetku a budúcich peňažných výdavkov na majetok. Diskontná sadzba sa určí ako vnútorná miera návratnosti požadovaná investormi pre daný druh majetku ku dňu jeho ocenenia, ktorý nesie danú mieru rizika. Dobu, za ktorú sa budúce peňažné príjmy a výdavky z majetku diskontujú, zákon neurčuje. Môžeme však predpokladať, že účtovná jednotka bude sledovať životnosť konkrétneho majetku, prípadne dobu použiteľnosti.

Účtovná jednotka si môže model obstarat' vlastnou činnosťou vychádzajúc zo svojich poznatkov o modelovanej veci, zo zásad matematického modelovania, z odbornej literatúry opisujúcej modelovanú vec, alebo kúpou. Pri stanovení oceňovacieho modelu by sa mal primárne sledovať cieľ najlepšieho priblíženia reality, pričom zložitosť modelu by mala závisieť od zložitosti majetku, ktorého ocenenie sa odhaduje.

Účtovným jednotkám vyplýva podľa § 24 ods. 1 zákona o účtovníctve povinnosť oceňovať majetok a záväzky ku dňu ocenenia, a to: „

- a) ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu spôsobmi podľa § 25,
- b) ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, spôsobom podľa § 27
- c) k inému dňu v priebehu účtovného obdobia spôsobom podľa § 27, ak sa to vyžaduje podľa osobitného predpisu.“

Ocenenie ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu nazývame prvotným ocenením, ktoré vyjadruje hodnotu položiek majetku a záväzkov ak účtovná jednotka účtuje o položkách prvýkrát v účtovných knihách. V nasledujúcej tabuľke uvedieme zložky majetku a záväzkov, ktoré sa podľa zákona o účtovníctve oceňujú reálnou hodnotou pri prvotnom ocenení.

Tabuľka č. 2 – Zložky majetku a záväzkov oceňované reálnou hodnotou pri prvotnom ocenení

Zložka majetku a záväzkov	
Ocenenie ku DUÚP	majetok bezodplatne nadobudnutý okrem peňažných prostriedkov, cenín a pohľadávok ocenených menovitými hodnotami
	majetok preradený z osobného vlastníctva do podnikania okrem peňažných prostriedkov, cenín a pohľadávok ocenených menovitými hodnotami
	nehmotný majetok a hmotný majetok novozistený pri inventarizácii a v účtovníctve doteraz nezachytený
	majetok obstaraný verejným obstarávateľom bezodplatne od koncesionára za plnenie vo forme koncesie na stavebné práce podľa osobitného predpisu
	majetok a záväzky nadobudnuté kúpou alebo vkladom podniku alebo jeho časti a majetok a záväzky nadobudnuté zámenou
	cenné papiere určené na obchodovanie
	cenné papiere určené na predaj a deriváty u obchodníka s cennými papiermi, v platobnej inštitúcii, v inštitúcii elektronických peňazí, ktoré nepostupujú podľa § 17a ods. 3 a v pobočke zahraničnej finančnej inštitúcie okrem pobočky zahraničnej správcovskej spoločnosti
	podieľy na základnom imaní obchodných spoločností, ktoré nemajú podobu cenných papierov a sú v majetku fondu
	komodity, s ktorými sa obchoduje na verejnom trhu, ktoré účtovná jednotka sama nevyrobila a nadobudla ich na účel ďalšieho predaja na verejnom trhu
	drahé kovy v majetku fondu

Zdroj: *vlastné spracovanie podľa zákona o účtovníctve*

Ocenenie reálnou hodnotou sa nevykoná iba v prípadoch, kedy nie je možné oceniť majetok a záväzky inými oceňovacími veličinami ale aj v prípadoch, kedy toto ocenenie nadobúda zmysel z hľadiska poskytnutia verného a pravdivého obrazu. Ocenia sa aktíva a záväzky, ktorých cena sa výrazne mení z dôvodu operácií na finančných trhoch.

Účtovné jednotky sú povinné zo zákona o účtovníctve oceňovať majetok a záväzky i ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, alebo k inému dňu v priebehu účtovného obdobia, ak to vyžaduje osobitný predpis. Toto ocenenie nazývame následným (druhotným) ocenením a vyjadruje zmenu hodnoty položiek majetku a záväzkov, o ktorých sa už účtovalo v účtovných knihách. Podľa § 27 ods. 1 zákona o účtovníctve sa ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a k inému dňu v priebehu účtovného obdobia, ak to vyžaduje osobitný predpis, oceňujú jednotlivé zložky majetku alebo záväzkov alebo súbor rovnorodých zložiek majetku alebo súbor rovnorodých zložiek záväzkov takto „

- a) *cenné papiere a podiely na základnom imaní reálnou hodnotou okrem cenných papierov držaných do splatnosti, cenných papierov emitovaných účtovnou jednotkou a podielov na základnom imaní v obchodných spoločnostiach, pre ktoré je účtovná jednotka materskou účtovnou jednotkou alebo v ktorých ma účtovná jednotka podielovú účasť, okrem majetkovej účasti v realitnej spoločnosti podľa osobitného predpisu a podielov na základnom imaní obchodných spoločností, ktoré nemajú podobu cenného papiera a sú nadobudnuté do majetku špeciálneho podielového fondu alternatívnych investícií podľa osobitného predpisu,*
- b) *deriváty reálnou hodnotou,*
- c) *v obchodných spoločnostiach alebo v družstvách zanikajúcich bez likvidácie, reálnou hodnotou,*
- d) *reálnou hodnotou, ak sú zabezpečené derivátmi na zabezpečenie ich reálnej hodnoty,*
- e) *nehnutelnosti v špeciálnom podielovom fonde nehnuteľností a nehnuteľnosti, v ktorých sú umiestnené prostriedky technických rezerv účtovných jednotiek, ktoré sú poisťovňami podľa osobitného predpisu, reálnou hodnotou*
- f) *komodity trhovou cenou,*
- g) *drahé kovy v majetku fondu, trhovou cenou,*
- h) *podielový list v majetku fondu jeho podielom na hodnote čistého majetku v príslušnom fonde,*
- i) *záväzky, ktoré sú súčasťou portfólia finančných nástrojov na obchodovanie reálnou hodnotou,*

j) hodnotou zhotoveného diela koncesionárom pre verejného obstarávateľa, za ktorú koncesionár nadobúda nehmotný majetok uvedený v § 25 ods. 1 písm. g).

Rozdiely v prvotnom a následnom ocenení môžeme sledovať v prípade komodít a drahých kovov v majetku fondu. Pri ich následnom ocenení sa naďalej použije reálna hodnota, avšak iba prostredníctvom trhovej ceny. Zákon o účtovníctve obmedzuje účtovné jednotky v použití oceňovacích modelov a posudku znalca v prípade, ak trhovú cenu nie je známa. Podľa § 27 ods. 12 zákona o účtovníctve „ocenenie reálnou hodnotou sa ku dňu ocenenia nevykoná, ak nie je možné spoľahlivo určiť reálnu hodnotu“. Ak sa majetok a záväzky nedajú spoľahlivo oceniť, nespĺňajú podmienku podľa § 27 ods. 1 a 2 zákona o účtovníctve a nebudú predmetom účtovania a vykazovania v účtovnej závierke.

1.4 Požiadavky používateľov a teoretické prístupy k reálnej hodnote v zahraničí

Ako sme už spomenuli, cieľom účtovníctva je, prostredníctvom účtovnej závierky, poskytnúť informácie o finančnej situácii, finančnej výkonnosti a peňažných tokoch účtovnej jednotky používateľom a záujemcom. Súčasná domáca odborná literatúra chápe používateľov ako osobu alebo skupinu osôb, ktorá prijíma rozhodnutia vo vzťahu ku konkrétnej účtovnej jednotke. Musíme brať do úvahy subjektívne názory, postoje a to, že každý používateľ posudzuje finančnú situáciu a výkonnosť osobitne, pričom sám si zvolí základňu pre prijatie rozhodnutia⁸. Účtovná závierka teda predstavuje nástroj, ktorý slúži používateľom, pomáha im v procese rozhodovania sa a tvorí hlavný zdroj údajov. Jej základnou všeobecnou črtou je poskytnutie verného a pravdivého obrazu.

Pre hlbšie vnesenie čitateľa do problematiky rozhodovania z pohľadu používateľa a porovnania výkonnosti uvidíme krátky príklad. Predpokladajme desiatich kuchárov, ktorí disponujú rovnakými ingredienciami a navaria rovnaký pokrm, ibaže jeden kuchár použije aj soľ, ostatných deväť nie. V aplikácii na danú tému, predpokladajme, že kuchári sú účtovné jednotky, ingrediencie sú účtovnými prípadmi a použitie soli predstavuje oceňovanie reálnou hodnotou a nepoužitie soli zase oceňovanie historickými cenami. Aký bude výsledok porovnania tohto kuchára s ostatnými? Z pohľadu slovenskej legislatívy má oceňovanie reálnou hodnotou striktné vymedzené pravidlá v porovnaní napríklad s IFRS. Zákon o účtovníctve presne stanovuje povinnosti a obsahuje jedinú výnimku, kedy si môže

⁸ Proces alebo kombinácia procesov, ktorými používateľ nadobudne takú informáciu, ktorá ho presvedčí natoľko, že ukončí proces rozhodovania sa.

účtovná jednotka zvolit' oceňovanie reálnou hodnotou. Podľa § 25 ods. 8 zákona o účtovníctve „*účtovná jednotka ku dňu ocenenia podľa § 24 ods. 1 písm. a) až c) okrem cenných papierov uvedených v odseku 1 písm. e) tret'om bode môže oceniť cenné papiere a podiely určené na predaj reálnou hodnotou podľa § 27 ods. 2*“.

Obsahom § 17 ods. 9 zákona o účtovníctve sú požadované vlastnosti informácií v účtovnej závierke. Tie by mali byť hlavne významné, zrozumiteľné, porovnateľné a spoľahlivé⁹. Dôležité je si uvedomiť, že tieto vlastnosti nedokážu stáť samostatne, ale navzájom sa dopĺňajú. Informácia sa dá požadovať za užitočnú iba v prípade, ak obsahuje všetky vymedzené vlastnosti súčasne. Napríklad, predpokladajme informáciu, ktorá je významná a spoľahlivá, ale nie je zrozumiteľná. Nezrozumiteľnosť informácie ďalej zabraňuje používateľovi jej pochopeniu a zároveň sa stáva neporovnateľnou. Alebo predpokladajme informáciu, ktorá je spoľahlivá, porovnateľná, zrozumiteľná, a nevýznamná. Akú hodnotu bude mať potom informácia pre používateľa a ako ovplyvní proces rozhodovania?

Oceňovanie reálnou hodnotou podnecuje nielen doma ale i v zahraničí vznik mnohých otázok, diskusií a štúdií. Zahraničná odborná literatúra v nadväznosti na problematiku používa označenie „*účtovanie v reálnej hodnote*“ (angl.: *fair value accounting*“), ktoré predstavuje teoretický prístup a postoj k oceňovaniu reálnou hodnotou. Do popredia sa dostáva otázka porovnateľnosti účtovných závierok, spoľahlivosť ocenenia reálnou hodnotou, dôveryhodnosť voči účtovným jednotkám, manažérska diskretnosť a porovnateľnosť odhadov reálnej hodnoty, a najmä, či samotná reálna hodnota je vôbec vhodnou oceňovacou veličinou v účtovníctve.

Otázkou dôveryhodnosti sa zaoberá štúdia *Trust in Fair Value Accounting: Evidence from the Field* (preklad: *Dôvera v účtovanie v reálnej hodnote: Dôkazy z terénu*). Vykonaním prieskumu rôznych kategórií používateľov skúmala dôveru voči účtovaniu v reálnej hodnote. Hoci respondenti preukazujú vysokú dôveru vo finančné výkazníctvo, domnievajú sa, že účtovanie v reálnej hodnote ju znižuje a príprava údajov pre účely ocenenia reálnou hodnotou je nákladná. Ďalej vyjadrujú dôveru voči koncepčným rámcom, ktoré sú základným východiskom prijatých štandardov. Výsledkom štúdie je záver, že vnímanie účtovania v reálnej hodnote ako prospešného je pozitívne spojené s **celkovou** dôverou účtovania v reálnej hodnote, ktoré je v súlade s teóriou odôvodneného konania. Dôvera je častokrát prehliadanou vlastnosťou, ale tvorí súčasť mnohých ekonomických

⁹ Zákon o účtovníctve uvádza do popredia užitočnosť, ktorá vychádza z uvedených vlastností.

operácií. Spotrebitelia takisto prihliadajú na to, aký statok a službu nakúpia v závislosti od obchodnej značky, ktorá ich vyrába alebo predáva. Dôverujú, že najlepšie uspokojí ich potreby. Obdobne aj používatelia sa spoliehajú na verné a pravdivé finančné výkazy v nadväznosti na prijatie rozhodnutí, napríklad, či poskytnú účtovnej jednotke ďalší kapitál, nakoľko dôverujú, že výkazy boli zostavené s cieľmi podať verný a pravdivý obraz, a že informácie sú pre nich užitočné.

S dôverou úzko súvisí manažérska diskretnosť, a teda vnesenie subjektívnych názorov manažérov pri oceňovaní reálnou hodnotou. Zaujímavé poznatky priniesla štúdia *Managerial discretion and the comparability of fair value estimates* (preklad: Manažérska diskretnosť a porovnateľnosť v odhadoch reálnej hodnoty), ktorá skúmala vo finančnom sektore, či manažérske uváženie pri oceňovaní reálnou hodnotou ovplyvňuje porovnateľnosť objektívnej hodnoty odhadu. Výsledkom štúdie bolo zistenie, že použitie vstupov úrovne 2 poskytuje vyššiu porovnateľnosť pre samotný odhad, než vstupy úrovne 3, ktorými sú manažéri schopní ovplyvňovať informácie v účtovnej závierke. Štúdia zdôrazňuje, že porovnateľné výhody účtovania v reálnej hodnote závisia od toho, či manažérske uváženie pri oceňovaní reálnou hodnotou zlepšuje užitočnosť informácií. Prečo je ale vnesenie subjektivity problémom pri oceňovaní reálnou hodnotou, ak nie je problémom pri rezervách alebo opravných položkách? Tie takisto predstavujú odhad. Rozdiel, ktorý môžeme postrehnúť je, že rezervy a opravné položky sa tvoria v súlade so zásadou opatrnosti. Opatrnosť v účtovníctve „je rozumný odhad krokov, ktoré majú v účtovnej jednotke zabrániť tomu, že riziká a straty sa budú prenášať do budúcnosti.“ (Šlosárová, 2023). Predstavuje taký prístup, pri ktorom sa nenadhodnocujú majetok a výnosy a nepodhodnocujú záväzky a náklady. Vnesenie subjektívnych názorov pri oceňovaní reálnou hodnotou predstavuje opačný efekt, a teda porušenie zásady opatrnosti v účtovníctve.

Štúdia *Fair value complexity and financial statement comparability* (preklad: Zložitosť reálnej hodnoty a porovnateľnosť účtovných závierok) zameriavajúca sa na bankový sektor v Spojených štátoch amerických v období od 2008 do 2014 dokazuje, že značné množstvo aktív a záväzkov oceňované reálnou hodnotou negatívne vplýva na porovnateľnosť účtovných výkazov, pričom tento vplyv je možné pozorovať najmä pri vstupoch nižších úrovní. Dôkazy indikujú, že porovnateľnosť účtovných závierok podobných účtovných jednotiek sa rozchádza najmä kvôli zvýšenej komplexnosti odhadu reálnej hodnoty.

Oceňovanie reálnou hodnotou má nepochybne v súčasnom účtovníctve svoje postavenie. Výsledky zahraničných štúdií však dokazujú, že má naďalej svoje nedostatky,

a to prevažne pri stanovovaní reálnej hodnoty pomocou vstupov nižších úrovní, a teda ak nie je známa trhovacia cena. Ocenenie reálnou hodnotou môže však naďalej podliehať manažérskej subjektivite, alebo i dokonca manažérskej nepozornosti a chybám. Špecifickou oblasťou sú podnikové kombinácie, kde nadobúdateľ oceňuje reálnou hodnotou nadobudnutý majetok a záväzky. Pri podnikových kombináciách je možné vykázat' taký majetok a záväzky, ktoré sa bežne v individuálnej účtovnej závierke nevykazujú, ako napr. obchodná značka, zákaznícke vzťahy. V praxi býva problémom stanoviť reálnu hodnotu pre tieto aktíva a záväzky. Ďalej sa môže nadobúdateľ rozhodnúť ako ocení nekontrolujúce podiely v prípade neúplne vlastnenej dcérskej účtovnej jednotke. Otázka porovnateľnosti však zostane naďalej relevantným problémom pokiaľ sa neustanovia striktnejšie pravidlá. Jedným z dôvodov, pre ktoré sú účtovné závierky považované za menej porovnateľné je **možnosť voľby** oceňovacej veličiny. Preto si myslíme, že oceňovanie reálnou hodnotou by na nadnárodnej úrovni malo byť striktnejšie opatrené a mali by byť stanovené rovnaké pravidlá pre rovnaké skupiny podnikov. Z pohľadu národnej právnej úpravy by účtovné jednotky mali naďalej dodržiavať zásady spojené s vedením účtovníctva a oceňovať reálnou hodnotou iba v prípadoch, kedy to vyžadujú osobitné predpisy.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

V prvej kapitole záverečnej práce sme analyzovali reálnu hodnotu z pohľadu nadnárodnej právnej úpravy IFRS a US GAAP a z pohľadu zákona o účtovníctve. Rozdiely medzi nadnárodnými úpravami nie sú významné a harmonizácia právnych noriem členských štátov európskej únie viedla k zakomponovaniu značnej časti problematiky reálnej hodnoty aj do zákona o účtovníctve, avšak vo svojom vlastnom prevedení. Napríklad zákon o účtovníctve nedovoľuje účtovným jednotkám následne oceniť dlhodobý hmotný a nehmotný majetok reálnou hodnotou, ďalej presne nedefinuje reálnu hodnotu ale predstavuje techniky ocenenia, v paralele s IFRS, ako možné voľby reálnej hodnoty, kde hierarchia pochopiteľne zostáva nenarušená.

Vplyvom zmeny hodnoty položiek majetku a záväzkov, zohľadnených následným ocenením pomocou reálnej hodnoty, sú ovplyvňované ďalšie položky vykazované v účtovnej závierke. V závislosti od platných zásad a metód sa tieto zmeny prejavujú buď s vplyvom na vlastné imanie alebo výsledok hospodárenia účtovnej jednotky. Používatelia by preto mali byť pozorní pri štúdiu účtovnej závierky a vyhodnocovaní finančnej výkonnosti účtovnej jednotky. Nakoľko teória oceňovania má úzky súvis s ekonomickou teóriou, je potrebné sa vyvarovať možným metodologickým úskaliam. Omyl post-hoc predstavuje chybný predpoklad, že ak druhá udalosť nasleduje po prvej, znamená to, že prvá udalosť vyvolala druhú. Ďalšou nástrahou je klam kompozície, ktorý spočíva v domnienke, že to, čo platí pre časť, platí aj pre celok. Subjektívne vedomosti, poznatky, názory a záujmy používateľov ich vedú k prijatiu ekonomických rozhodnutí. Kým jedného používateľa dokážu skutočnosti ovplyvnené reálnou hodnotou presvedčiť natoľko, že prijme alternatívne rozhodnutia, druhého používateľa nie. Počas skúmania vplyvu reálnej hodnoty je podstatné dodržať podmienku *ceteris paribus*, ktorá znamená, že jav analyzujeme za inak nezmenených podmienok. Ak skúmame vplyv reálnej hodnoty na účtovnú závierku, musíme abstrahovať od ostatných alternatív, ktoré ju môžu ovplyvniť, napr. zmena odpisového plánu počas účtovného obdobia.

V tretej kapitole budeme simulovať účtovné prípady v záujme znázornenia osobitných prístupov k stanoveniu reálnej hodnoty vybraných položiek majetku a záväzkov z pohľadu zákona o účtovníctve, ďalej znázorníme metódy pre ocenenie nehmotného majetku vykazovaného iba v rámci konsolidovanej účtovnej závierky a vplyvu následného ocenenia reálnou hodnotou, kde vystupuje ako alternatívna oceňovacia veličina.

3 Výsledky práce a diskusia

V nasledujúcej kapitole sa zameriame na použitie reálnej hodnoty v účtovníckej praxi. Vzhľadom na rozmanitosť odvetví, do ktorých reálna hodnota zasahuje a charakter týchto účtovných prípadov, sme sa rozhodli simulovať účtovné prípady s tým, že budeme abstrahovať od skutočných účtovných jednotiek. Pre účely pochopenia ocenenia reálnou hodnotou a jej vplyvu na účtovnú závierku budeme uvažovať iba s fiktívnou účtovnou jednotkou, ktorú nebudeme bližšie charakterizovať, nakoľko nepovažujeme tieto informácie za relevantné. Jediným predpokladom, ktorý budeme aplikovať počas celej kapitoly, je ten, že účtovná jednotka **nie je** mikro účtovnou jednotkou. Podľa § 14 ods. 19 postupov účtovania „*V účtovníctve účtovnej jednotky, ktorá je mikro účtovnou jednotkou, sa pri prvotnom účtovaní cenné papiere a podiely oceňujú obstarávacou cenou podľa odseku 1.*“ Podľa § 25 ods. 7 zákona o účtovníctve „*Mikro účtovná jednotka, účtovná jednotka, ktorá nie je založená alebo zriadená na účel podnikania, a účtovná jednotka, ktorá účtuje v sústave jednoduchého účtovníctva, neoceňuje majetok a záväzky podľa odseku 1 písm. e) tretieho bodu.*“

3.1 Osobitné prístupy národnej právnej úpravy k reálnej hodnote vybraných druhov majetku

Majetok tvorí neoddeliteľnú súčasť každej účtovnej jednotky, bez ohľadu na cieľ s akým bola vytvorená. Rôznorodosť majetku a jeho vývoj v súkromnom, či podnikateľskom sektore môžeme sledovať už od dávnych čias, kedy sa prepracoval od fyzického vlastníctva k duševnému, až po terajšiu digitálnu formu. Charakter majetku sa vždy líšil v závislosti od makroekonomických podmienok, avšak niektoré druhy majetku si zachovávajú približne rovnakú hodnotu vzhľadom na cenovú hladinu, napr. nehnuteľnosti. Zmeny, ktoré priniesli posledné desaťročia sú mnohé a stanovenie reálnej hodnoty niektorých druhov majetku môže byť pre účtovné jednotky problematické, vzhľadom na ich charakter. Súčasná národná legislatíva pracuje s niekoľkými výnimkami pri stanovení reálnej hodnoty a odchyľuje sa od tradičného modelu, ktorý sme uviedli v predošlých kapitolách.

3.1.1 Virtuálne meny

Pomerne mladou súčasťou majetku účtovných jednotiek sa stali virtuálne meny¹⁰, viac známe pod názvom kryptomeny. Existencia kryptomien v súčasnosti nie je viazaná iba na sledovanie zisku zo špekulatívnych obchodov na kryptomenových burzách, krátkodobých alebo dlhodobých investícií za účelom zhodnotenia alebo získania úroku. Mnohé účtovné jednotky prijímajú kryptomeny ako platobný prostriedok pri inkase pohľadávok, a na druhú stranu sú schopné pomocou nich uhrádzať svoje záväzky. Obľúbenosť kryptomien v podnikateľskej i nepodnikateľskej sfére prinútila konať legislatívu a vymedziť postupy v nadväznosti na oceňovanie, účtovanie a zdaňovanie kryptomien. Podľa § 25 ods. 1 písm. h) zákona o účtovníctve sa oceňuje „reálnou hodnotou podľa § 27 ods. 13

1. *odplatne nadobudnutá virtuálna mena,*
2. *virtuálna mena nadobudnutá ťažbou ku dňu výmeny za iný majetok alebo službu,*
3. *služba a majetok nadobudnuté výmenou za virtuálnu menu okrem peňažných prostriedkov a cenín ocenených menovitými hodnotami,*
4. *virtuálna mena nadobudnutá výmenou za inú virtuálnu menu.“*

Podľa § 27 ods. 13 zákona o účtovníctve je reálnou hodnotou virtuálnej meny „trhová cena v deň ocenenia podľa § 24 ods. 1 písm. a) zistená spôsobom určeným účtovnou jednotkou zo zvoleného verejného trhu s virtuálnou menou. V priebehu účtovného obdobia účtovná jednotka používa rovnaký spôsob určenia reálnej hodnoty pre danú virtuálnu menu.“

Z vyššie uvedených ustanovení môžeme sledovať zavedenie ďalšieho prístupu k stanoveniu reálnej hodnoty z pohľadu zákona o účtovníctve. Toto stanovenie síce vychádza z trhovej ceny, nie je však jeho analógiou. Ďalšou pozoruhodnou skutočnosťou je, že virtuálne meny sa oceňujú iba ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu a **nepreceňujú** sa ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka ako iné druhy majetkov, i keď môžu mať identickú funkciu v portfóliu účtovnej jednotky.

„*Buďte pripravení, že prídete o všetky svoje peniaze.*“ (Andrew Bailey, guvernér Bank of England, 2023) Trh s virtuálnymi menami je charakteristický vysokou volatilitou, kde investori vo všeobecnosti musia kalkulovať s rizikom. Práve to môže byť lákavým

¹⁰ Podľa bodu č. 1 Metodického usmernenia Ministerstva financií Slovenskej republiky č. MF/10386/2018-721 k postupu zdaňovania virtuálnych mien (ďalej iba „metodické usmernenie k virtuálnym menám“ sa virtuálnou menou rozumie „digitálny nositeľ hodnoty, ktorý nie je vydaný ani garantovaný centrálnou bankou ani orgánom verejnej moci, ani nie je nevyhnutne naviazaný na zákonné platidlo, nemá právny status meny alebo peňazí, ale je akceptovaný niektorými fyzickými alebo právnickými osobami ako platobný prostriedok, a ktorý možno prevádzať, uchovávať alebo s ním elektronicky obchodovať.“

faktorom, ak zoberieme do úvahy klasický investičný trojuholník: riziko-likvidita-výnos, pričom riziko a výnos zohrávajú podstatnú úlohu pri virtuálnych menách. Virtuálne meny majú z hľadiska ich obstarania podobný charakter ako cenné papiere určené na obchodovanie. Napriek tomu sa ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka nepreceňujú. Už samotný vznik virtuálnych mien bol spojený s myšlienkou decentralizovaných peňažných prostriedkov, ktoré môžu byť nástrojom pre manipuláciu výsledku hospodárenia a dane z príjmov. Hodnota virtuálnych mien je stále otázná a nezakomponovanie ich prvotného ocenenia, k momentu ťažby, a následného ocenenia z pohľadu zákona o účtovníctve je pochopiteľné. Nakoľko virtuálne meny nie sú predmetom tejto práce, nebudeme sa ďalej venovať ich podstate, ale priblížime ich ocenenie v účtovníctve a vplyv na účtovnú závierku.

Riešenie problematiky účtovania virtuálnych mien ponúka Úplné znenie opatrenia Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov (ďalej len „postupy účtovania“). Podľa § 17 ods. 10 písm. c) postupov účtovania je krátkodobým finančným majetkom *„majetok účtovaný v účtovej skupine 25, a to vrátane odplatne nadobudnutej virtuálnej meny, virtuálnej meny nadobudnutej ťažbou ku dňu výmeny za iný majetok alebo službu a virtuálnej meny nadobudnutej výmenou za inú virtuálnu menu*. Súčasným trendom vo svete virtuálnych mien je ich ťažba, ktorá predstavuje bezodplatné nadobudnutie virtuálnej meny. Pravdou je, že **bezodplatné** nadobudnutie prostredníctvom ťažby nie je úplne pravdivé a je nutné vynaložiť, niekedy až, neprimerané náklady na vyťaženie jednej virtuálnej meny. Vyťažená virtuálna mena sa **neocení** ku dňu jej vyťaženia, ale ku dňu výmeny za iný majetok alebo službu. Odpoveď na otázku, ako účtovná jednotka vykáže virtuálnu menu nadobudnutú ťažbou opäť ponúkajú postupy účtovania. Podľa § 85 ods. 2 písm. n) postupov účtovania sa na podsúvahových účtoch sledujú najmä *„virtuálna mena nadobudnutá ťažbou“*. Účtovná jednotka môže na základe podsúvahovej evidencie informovať používateľov v poznámkach, kde uvedie hodnotu virtuálnych mien nadobudnutých ťažbou. Ocenenie v podsúvahovej evidencii závisí iba na účtovnej jednotke, odporúčame však zohľadniť realnosť tohto ocenenia a vyjadriť hodnotu virtuálnej meny ku dňu vyťaženia vychádzajúc z trhových podmienok, alebo z nákladov vynaložených na ťažbu. Nereálne ocenenie v podsúvahovej evidencii a vykázanie v poznámkach môže viesť k chybným záverom používateľov pri prijímaní rozhodnutí.

Príklad 1 – Ocenenie a účtovanie odplatne nadobudnutej virtuálnej meny

Účtovná jednotka sa, na základe analýzy finančných trhov, rozhodla investovať voľné peňažné prostriedky do virtuálnej meny „bitcoin“ za účelom dosiahnutia zisku zo špekulatívneho obchodu. Predpokladá, že nakúpené bitcoiny predá, akonáhle presiahnu požadovanú výnosnosť a nepredpokladá, že ich bude držať dlhšie ako jeden rok. Účtovná jednotka nakúpila bitcoiny na internetovej burze Binance 23.6.20x1 a úhradu vykonala prostredníctvom prevodného príkazu. Následne uskutočnila predaj bitcoinov, opäť prostredníctvom burzy Binance 15.8.20x1.

Tabuľka č. 3 – Postup ocenenia a účtovania odplatne nadobudnutej virtuálnej meny

Por. č.	Dátum	Doklad	Text	Suma v tis. €	MD	D
1.	23.6.20x1	IÚD	Obstaranie 10 kusov bitcoinov v reálnej hodnote	189,17	258	325
2.	26.6.20x1	VBÚ	Úhrada záväzku voči burze za nákup bitcoinov	189,17	325	221
3.	15.8.20x1	IÚD	Predaj 10 kusov bitcoinov	237,17	315	668
4.	15.8.20x1	IÚD	Úbytok 10 kusov bitcoinov	189,17	568	258
5.	19.8.20x1	VBÚ	Inkaso pohľadávky voči burze za predaj bitcoinov	237,17	221	315

Zdroj: *vlastné spracovanie*

Účtovná jednotka pri zistení reálnej hodnoty nakúpených bitcoinov vychádza z ceny na burze k momentu uskutočnenia transakcie. Prepočet ceny burza uskutočňuje na základe dopytu a ponuky k momentu transakcie. Ocenenie zodpovedá podmienkam podľa § 27 ods. 13 zákona o účtovníctve, predstavuje trhovú cenu a ako spôsob zistenia účtovná jednotka určila cenu na burze k momentu uskutočnenia transakcie. V prípade, že by účtovná jednotka obstarala ďalšie bitcoiny, ich spôsob ocenenia v účtovníctve musí zodpovedať prvotnému spôsobu. Pri účtovaní virtuálnych mien vychádza účtovná jednotka z postupov účtovania. Podľa § 46 ods. 6 postupov účtovania „*Na účte účtovej skupiny 25 – Krátkodobý finančný majetok, ktorý si v účtovom rozvrhu vytvorila účtovná jednotka na účtovanie o virtuálnej mene podľa § 17 ods. 10 písm. c), napríklad na účte 258 – Virtuálna mena, sa účtuje prírastok virtuálnej meny a úbytok virtuálnej meny. Analytické účty sa vytvárajú podľa jednotlivých virtuálnych mien a na virtuálnu menu nadobudnutú ťažbou ku dňu výmeny za iný majetok*

alebo službu sa vytvára osobitný analytický účet. Účtovanie virtuálnej meny do nákladov pri úbytku virtuálnej meny sa účtuje na ľarchu účtu 568 – Ostatné finančné náklady. Účtovanie virtuálnej meny do výnosov sa účtuje v prospech účtu 668 – Ostatné finančné výnosy.“

Príklad 2 – Ocenenie a účtovanie virtuálnej meny nadobudnutej ťažbou

Účtovnej jednotke sa podarilo v roku 20x1-1 nadobudnúť ťažbou 3 kusy virtuálnej meny Ethereum. Na základe podmienok na finančnom trhu k dátumu ťažby sa účtovná jednotka rozhodla Ethereum držať s účelom budúceho predaja pri dosiahnutí požadovaného stupňa výnosnosti. Ethereum nadobudnuté ťažbou eviduje v podsúvahovej evidencii, kde sa ho rozhodla oceniť vlastnými nákladmi. V roku 20x1 síce cena Etherea prekročila požadovaný stupeň výnosnosti, účtovná jednotka sa rozhodla zaň nakúpiť licenciu k softvéru, ktorý používa pre podnikateľské účely. Nákup bol uskutočnený dňa 1.2.20x1.

Tabuľka č. 4 – Postup ocenenia a účtovania virtuálnej meny nadobudnutej ťažbou

Por. č.	Dátum	Doklad	Text	Suma v tis. €	MD	D
1.	20x1-1	IÚD	Zaradenie 3 kusov vyťaženého Etherea v ocenení vlastné náklady v podsúvahovej evidencii	7,5	751	791
2.	1.2.20x1	PFA	Nákup licencie k softvéru za 02/20x1	12,5	518	321
3.	1.2.20x1	IÚD	Zaradenie 3 kusov vyťaženého Etherea v reálnej hodnote	12,5	258	668
4.	1.2.20x1	IÚD	Úhrada záväzku voči dodávateľovi	12,5	321	258
5.	1.2.20x1	IÚD	Vyradenie 3 kusov Etherea v ocenení vlastné náklady z podsúvahovej evidencie	7,5	791	751
6.	3.2.20x1	PFA	Dobropis k prijatej faktúre za nákup licencie k softvéru	0,5	321	518
7.	5.2.20x1	VBÚ	Inkaso dobropisu	0,5	221	321

Zdroj: *vlastné spracovanie*

Účtovná jednotka eviduje vyťažené Ethereum iba v podsúvahovej evidencii, pričom pri ocenení vychádzala z vlastných nákladov, ktoré bolo potrebné vynaložiť pri procese ťažby. Pri ocenení mohla účtovná jednotka vychádzať aj z reálnej hodnoty Etherea ku dňu vyťaženia. Efekt je však rovnaký, keďže v účtovnej závierke sa vyťažené virtuálne meny nevykazujú. Ocenenie, či už vlastnými nákladmi alebo reálnou hodnotou, slúži skôr pre

interné potreby a stáva sa predmetom manažérskeho účtovníctva. Účtovná jednotka účtuje vyťažené virtuálne meny na ťarchu vytvoreného syntetického účtu 751 – Vyťažené virtuálne meny súvzťažne s vytvoreným syntetickým účtom 791 – Závazky z vyťažených virtuálnych mien. Účet 791 – Závazky z vyťažených virtuálnych mien v skutočnosti nepredstavuje záväzok ako ho poznáme. Ide iba o pomocný účet pre účely prehľadnosti v podsúvahovej evidencii. **Analógiou** s príkladom č. 1 je zaradenie virtuálnych mien do účtovníctva na ťarchu vytvoreného syntetického účtu 258 – Virtuálne meny súvzťažne s účtom 668 – Ostatné finančné výnosy. Účtovná jednotka zaradila a ocenila virtuálne meny nadobudnuté ťažbou až ku dňu výmeny za službu v reálnej hodnote k 1.2.20x1. V praxi by bol prepočet úhrady virtuálnou menou uskutočnený na niekoľko desatinných miest, preto predpokladáme, že účtovná jednotka sa dohodla s dodávateľom na úhrade 3 kusmi Etherea, pričom rozdiel bude účtovnej jednotky späť vrátený. **Rozdielom** oproti príkladu č. 1 je vyradenie Etherea z účtovníctva. V príklade č. 1 bol úbytok bitcoinov z účtovníctva zaúčtovaný na ťarchu účtu 568 – Ostatné finančné náklady súvzťažne s účtom 258 – Virtuálne meny. V tomto prípade by sme mohli bitcoiny v účtovníctve chápať ako zásoby, ktoré účtovná jednotka obstarala výmenou za peňažné prostriedky. V príklade č. 2 však virtuálne meny pôsobia ako platobný prostriedok a nie ako tovar, preto neúčtujeme o ich úbytku priamo ale hodnota Etherea sa preniesla do obstaranej služby, ktorá bola zaúčtovaná na ťarchu účtu 518 – Ostatné služby súvzťažne s účtom 321 – Dodávatelia. Účtovná jednotka následne vyradí 3 kusy Etherea z podsúvahovej evidencie ku dňu uskutočnenia úhrady opačným zápisom tak ako ich zaradila. Ďalším **rozdielom** je vykazovanie v účtovnej závierke. Kým odplatne nadobudnutá virtuálna mena sa prejaví v majetku účtovnej jednotky v rámci krátkodobého finančného majetku, vyťažená virtuálna mena nie. Účtovná jednotka môže informovať používateľov v poznámkach ale z hľadiska finančnej analýzy nemusí pôsobiť zdravo. Vo výkaze ziskov a strát sa odplatne nadobudnutá virtuálna mena preukáže až pri samotnom predaji, kedy účtovná jednotka zaúčtuje výnos z predaja virtuálnej meny a náklad z úbytku virtuálnej meny. Ťažba virtuálnej meny sa prejaví prostredníctvom nákladov, ktoré účtovnej jednotke vznikajú z titulu energií, osobných nákladov a odpisov výpočtovej techniky, ktorá sa pri ťažbe používa. Napriek vynaloženým nákladom nemôže účtovná jednotka ku dňu vyťaženia vykázat vyťažené virtuálne meny podľa § 27 ods. 13 zákona o účtovníctve.

Virtuálne meny, nakoľko sú stále pomerne mladou veličinou, môžu ale nemusia ovplyvniť priebeh činností účtovných jednotiek, a tým aj položky vykázané v účtovnej závierke. Zároveň otvárajú brány účtovníctvu pri spoznávaní nových foriem nehmotného majetku, ako napríklad nezameniteľné žetóny (ďalej len „NFT“). Nezameniteľný žetón je

„jednotka dát, ktorá sa nachádza na digitálnej databáze blockchain. Každá jednotka NFT reprezentuje unikátnu digitálnu položku. Táto položka môže predstavovať digitálny zvuk, video či iný súbor. Keďže je NFT jednotka unikátna, vlastníci súboru môžu dokázať, že je skutočne ich.“ (Definícia pojmu NFT, 2023) Hlavná podstata NFT spočíva v zabezpečení digitálnej tvorby, pričom každé dielo je unikátne a nie je zameniteľné za iné dielo. V najužšom zmysle môžeme NFT chápať ako umelecké dielo v digitálnej forme. Nakoľko NFT úplne nespĺňa podmienky virtuálnej meny a zároveň je s virtuálnymi menami veľmi úzko späté, nemalo by sa oceňovať reálnou hodnotou, ale obstarávacou cenou podľa § 25 ods. 1 písm. a) zákona o účtovníctve. Zároveň by sme chceli upozorniť na skutočnosť, že problematika NFT nie je v slovenskej právnej úprave dostatočne pokrytá a môže viesť ku chybám v účtovnej závierke.

3.1.2 Nehmotný majetok účtovaný u koncesionára pri koncesii na stavebné práce podľa osobitného predpisu

Špecifické oblasti majetku a záväzkov si vyžadujú špecifické riešenia i z pohľadu legislatívy. Problematiku koncesii upravuje Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o verejnom obstarávaní“). Koncesiou sa vo všeobecnosti rozumie oprávnenie na vykonávanie určitej činnosti, ktoré vydáva príslušný subjekt. Zakladá sa prostredníctvom koncesionárskej zmluvy a zväčša je uzatvorená medzi koncesionárom a verejným obstarávateľom alebo obstarávateľom. Koncesionárom sa podľa § 2 ods. 5 písm. d) zákona o verejnom obstarávaní rozumie „*hospodársky subjekt, s ktorým verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ uzavrel koncesnú zmluvu podľa tohto zákona.*“ Z uvedeného vyplýva, že koncesionárom môže byť fyzická alebo právnická osoba, prípadne skupina týchto osôb. Podľa § 7 ods. 1 zákona o verejnom obstarávaní je verejným obstarávateľom: „

- a) *Slovenská republika zastúpená svojimi orgánmi,*
- b) *obec,*
- c) *vyšší územný celok,*
- d) *právnická osoba, ktorá spĺňa požiadavky podľa odseku 2,*
- e) *združene právnických osôb, ktorého členmi sú výlučne verejní obstarávatelia uvedení v písmenách a) až d).*“

Právnická osoba podľa § 7 ods. 1 písm. d) zákona o verejnom obstarávaní môže vystupovať ako verejný obstarávateľ iba v prípade ak je neziskovou organizáciou a verejný obstarávateľia podľa § 7 ods. 1 písm. a) až d) zákona o verejnom obstarávaní:

- ju úplne alebo z väčšej časti financujú,
- kontrolujú alebo
- vymenúvajú alebo volia viac ako polovicu členov jej riadiaceho orgánu alebo kontrolného orgánu.

Zákon o verejnom obstarávaní ďalej rozlišuje koncesiu na stavebné práce a koncesie na služby. Koncesia na stavebné práce má totožný charakter ako zákazka na stavebné práce iba s tým rozdielom, že protiplnením pri koncesii na stavebné práce, je buď len právo na využívanie stavby na dohodnutý čas, alebo toto právo spojené s peňažným plnením. Koncesie na stavebné práce sa ďalej členia na koncesie na stavebné práce s rizikom dopytu alebo s rizikom dostupnosti. Pre účely ocenenia reálnou hodnotou sa budeme venovať iba koncesiám na stavebné práce s rizikom dopytu, kde verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ nadobúda vlastnícke právo k dielu na začiatku realizácie diela alebo do ukončenia koncesnej lehoty. Pri koncesii na stavebné práce s rizikom dostupnosti sa neuplatňuje ocenenie reálnou hodnotou.

Podľa § 25 ods. 1 písm. g) zákona o účtovníctve sa oceňuje „*reálnou hodnotou určenou podľa § 27 ods. 1 písm. j) nehmotný majetok účtovaný u koncesionára pri koncesii na stavebné práce podľa osobitného predpisu; takýto nehmotný majetok účtuje koncesionár, ak v prevažnej miere preberá riziko dopytu a verejný obstarávateľ nadobúda vlastnícke právo na začiatku realizácie diela alebo jeho uvedením do užívania,*“. Podľa § 27 ods. 1 písm. j) zákona o účtovníctve sa tento nehmotný majetok oceňuje „*hodnotou zhotoveného diela koncesionárom pre verejného obstarávateľa, za ktorú koncesionár nadobúda nehmotný majetok uvedený v § 25 ods. 1 písm. g).*“ Zákon o účtovníctve týmto stanovuje ďalší spôsob určenia reálnej hodnoty, ktorý je však aplikovateľný iba pre konkrétnu položku majetku a nemá zmysel pri určovaní reálnej hodnoty iných položiek majetku a záväzkov.

Príklad 3 – Ocenenie a účtovanie koncesie na stavebné práce s rizikom dopytu

Účtovná jednotka sa v koncesnej zmluve zaviazala vybudovať do dvoch rokov rýchlostnú komunikáciu a prevzala na seba riziko dopytu. Počas piatich rokov bude poberať úžitky z rýchlostnej komunikácie vo forme mýtného. Dosahované výnosy z mýtného závisia od dopytu po užívaní tejto rýchlostnej komunikácie konečnými používateľmi. Hodnotu zhotovenej rýchlostnej komunikácie (diela) tvoria náklady na výstavbu a zisková marža vo

výške 10 % z nákladov. Zisková marža zároveň predstavuje hodnotu, za ktorú koncesionár získa právo na poberanie úžitkov vo forme mýtného.

Tabuľka č. 5 – Postup ocenenia a účtovania koncesie na stavebné práce s rizikom dopytu

Por. č.	Dátum	Doklad	Text	Suma v tis. €	MD	D
Účtovné obdobie 20x1-1						
1.	20x1-1	Rôzne	Náklady na výstavbu účtované priebežne počas celého účtovného obdobia	5 000	5xx	3xx,2xx
2.	31.12.20x1-1	IÚD	Výnosy podľa percenta dokončenia zákazky (5 000 000 + 0,1*5 000 000) účtované najneskôr ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná zvierka	5 500	316	606
Účtovné obdobie 20x1						
1.	20x1	Rôzne	Náklady na výstavbu účtované priebežne počas celého účtovného obdobia	4 000	5xx	3xx,2xx
2.	31.12.20x1	IÚD	Výnosy podľa percenta dokončenia zákazky (4 000 000 + 0,1*4 000 000) účtované najneskôr ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná zvierka	4 400	316	606
Účtovné obdobie 20x2						
1.	20x2	Rôzne	Náklady na výstavbu účtované priebežne počas celého účtovného obdobia	6 000	5xx	3xx,2xx
2.	31.12.20x2	IÚD	Výnosy podľa percenta dokončenia zákazky (6 000 000 + 0,1*6 000 000) účtované najneskôr ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná zvierka	6 600	316	606
3.	31.12.20x2	IÚD	Ukončenie výstavby a uvedenie komunikácie do užívania	16 500	041	316
4.	31.12.20x2	IÚD	Ukončenie obstarávania a zaradenie oceneného práva do majetku	16 500	014	041

Zdroj: SKLENKA, M. – ŠLOSÁROVÁ, A. – HORNICKÁ, R. – BLAHUŠIAKOVÁ, M. *Účtovníctvo podnikateľských subjektov II*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. s. 229-230 ISBN 978-80-8168-489-0.

V súvislosti so stavebnými prácami môžu vzniknúť rôzne náklady v priebehu účtovného obdobia. Účtovná jednotka obstaráva materiál, vznikajú jej osobné náklady z titulu pracovnej sily a odpisuje majetok používaný na stavebné účely. Preto sme sa rozhodli ako prvý účtovný prípad vo všetkých troch sledovaných obdobiach uviesť všeobecné náklady vynaložené počas účtovného obdobia. Zároveň vo všetkých troch obdobiach zaúčtuje najneskôr ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, výnosy podľa percenta dokončenia zákazky podľa § 30 postupov účtovania, a to na ťarchu účtu 316 – Čistá hodnota zákazky, súvzťažne s účtom 606 – Výnosy zo zákazky. Po ukončení výstavby v poslednom období, v roku 20x2, zaúčtuje účtovná jednotka, okrem percenta dokončenia zákazky, uvedenie diela do užívania na ťarchu účtu 041 – Obstaranie dlhodobého nehmotného majetku, súvzťažne s účtom 316 – Čistá hodnota zákazky. Následne sa hodnota na účte 041 – Obstaranie dlhodobého nehmotného majetku účtuje v prospech tohto účtu súvzťažne s účtom 014 – Oceniteľné práva. Oceniteľné práva sa ďalej odpisujú podľa odpisového plánu počas koncesnej lehoty. V praxi môže nastať prípad, kedy koncesionár uzatvorí koncesnú zmluvu, v ktorej čiastočne preberá riziko dopytu a riziko dostupnosti. V takom prípade sa účtuje v pomere prevzatého rizika dopytu ako o oceniteľnom práve na účte 014 – Oceniteľné práva, kde sa využívajú ustanovenia zákona o účtovníctve o oceňovaní reálnou hodnotou, a v pomere prevzatého rizika dostupnosti ako o dlhodobej pohľadávke na účte 311 – Odberatelia. Pri dlhodobej pohľadávke účtovná jednotka rozlišuje pomocou analytickej evidencie krátkodobé a dlhodobé pohľadávky. Ak je koncesionár vlastníkom zhotoveného diela a ostáva ním aj po ukončení koncesnej lehoty, účtuje o zhotovení diela ako o dlhodobom hmotnom majetku a na toto dielo sa nebude vzťahovať ocenenie reálnou hodnotou.

3.1.3 Cenné papiere a podiely určené na predaj

Investícia a zhodnocovanie voľne dostupných zdrojov je jednoduchým a dostupným nástrojom obrany proti inflácii, prípadne získania úroku, resp. výnosu z investície. Investovanie a zhodnocovanie pritom nemusí byť jednou z hlavných činností, ktoré účtovná jednotka vykonáva. Zákon o účtovníctve a postupy účtovania presne nepracujú s definíciou

cenných papierov a podielov určených na predaj. Podľa § 14 ods. 7 postupov účtovania „ako realizovateľný cenný papier a podiel sa účtuje cenný papier a podiel, ktorý nie je cenným papierom na obchodovanie, cenným papierom držaným do doby splatnosti, cenným papierom a podielom v dcérskej účtovnej jednotke, cenným papierom a podielom v spoločnosti alebo družstve s podielovou účasťou.“ Pri určení, či ide o cenný papier a podiel určený na predaj je podstatný **zámer** účtovnej jednotky, s akým cenný papier a podiel obstaráva. Podľa § 25 ods. 8 zákona o účtovníctve môže účtovná jednotka oceňovať ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu a ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, cenné papiere a podiely určené na predaj. Podľa § 27 ods. 10 zákona o účtovníctve, ak účtovná jednotka cenné papiere a podiely určené na predaj neoceňuje ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu reálnou hodnotou, potom ich reálnou hodnotou neoceňuje ani ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka.

Príklad 4 – Ocenenie a účtovanie cenných papierov a podielov určených na predaj

Účtovná jednotka obstarala 14.9.20x1 na burze cenných papierov 30 kusov akcií akciovej spoločnosti X, v ocenení 50 eur/kus, čím získala 2 % podiel na hlasovacích právach. Poplatok burze predstavoval 1 % z uskutočneného nákupu. Účtovná jednotka neobstarala akcie s úmyslom obchodovania, ale s úmyslom, že ich za výhodných podmienok predá. Účtovná jednotka ďalej predpokladá, že akcie bude mať v držbe viac ako jeden rok a pri obstaraní sa rozhodla, že ich ocení reálnou hodnotou. V príklade budeme predpokladať niekoľko variantov zníženia a zvýšenia reálnej hodnoty cenných papierov pre účely poukázania vplyvu reálnej hodnoty na vykazované položky v účtovnej závierke.

Tabuľka č. 6 – Postup prvotného ocenenia a účtovania cenných papierov a podielov určených na predaj

Por. č.	Dátum	Doklad	Text	Suma v tis. €	MD	D
1.	14.9.20x1	VBÚ	Nákup akcií na burze:			
			a) cena akcií (50 * 30)	1,5	043	221
			b) poplatok burze (0,1*1500)	0,15	568	221
2.	14.9.20x1	IÚD	Zaradenie akcií do majetku v reálnej hodnote	1,5	063	043

Zdroj: SKLENKA, M. – ŠLOSÁROVÁ, A. – HORNICKÁ, R. – BLAHUŠIAKOVÁ, M. *Účtovníctvo podnikateľských subjektov II*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. 320 s. ISBN 978-80-8168-489-0.

Uskutočnená transakcia nákupu akcií pozostáva z dvoch častí, z reálnej hodnoty akcií podľa § 27 ods. 2 zákona o účtovníctve a z poplatku burze. V tomto príklade predpokladáme, že účtovná jednotka uhradila nakúpené akcie priamo z bankového účtu, úhrada však môže byť vykonaná aj prostredníctvom úverového účtu, ktorý môže mať dlhodobý alebo krátkodobý charakter. V prípade, že by si účtovná jednotka zvolila model obstarávacej ceny, poplatok burze by tvoril súčasť vstupnej ceny akcií a bol by zaúčtovaný na ľarchu rovnakého účtu, a to 043 – Obstaranie dlhodobého finančného majetku súvzťažne s príslušným účtom majetku alebo záväzkov, následne by sa hodnota účtu 043 – Obstaranie dlhodobého finančného majetku preniesla na ľarchu účtu 063 – Realizovateľné cenné papiere a podiely. Z uvedeného môžeme sledovať prvý vplyv reálnej hodnoty a to pri prvotnom ocenení akcií, kde sa na účte 063 – Realizovateľné cenné papiere a podiely prejaví **iba hodnota** akcií a poplatok na burze sa prejaví výsledkovo na účte 568 – Ostatné finančné náklady, a nebude tvoriť súčasť obstarávacej ceny. Ďalej budeme predpokladať dve nasledujúce varianty príkladu. Vo variante 1 sa hodnota akcií v roku 20x1, ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, zníži na 45 eur/kus. Následne v roku 20x2, ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, sa reálna hodnota akcií zvýši na 55 eur/kus. Vo variante 2 sa hodnota akcií v roku 20x1, ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, zvýši na 55 eur/kus. Následne v roku 20x2, ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, sa reálna hodnota akcií zníži na 45 eur/kus.

Variant 1

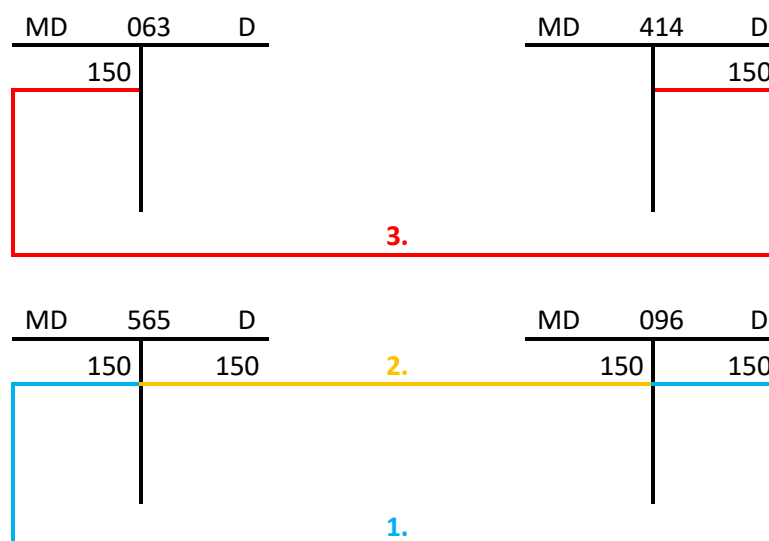

Schéma č. 4 – Zmena reálnej hodnoty pre variant 1 príkladu 4

Zdroj: *vlastné spracovanie*

Prvý účtovný prípad vyjadruje zmenu reálnej hodnoty ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka v roku 20x1. Účtovná jednotka zaúčtuje zníženie reálnej hodnoty prostredníctvom tvorby opravnej položky, ktorá má vplyv na výsledok hospodárenia. Druhý a tretí účtovný prípad vyjadrujú zvýšenie hodnoty ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka v roku 20x2. Účtovná jednotka musí zrušiť opravnú položku, ktorá bola vytvorená v roku 20x1, a to opačným zápisom a do výšky, ako bola vytvorená. Zvýšenie reálnej hodnoty akcií nad hodnotu vytvorenej opravnej položky účtovná jednotka zaúčtuje na ťarchu účtu 063 – Realizovateľné cenné papiere a podiely súvzťažne s účtom 414 – Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov. Môžeme sledovať, že pri prvotnom znížení reálnej hodnoty, sa táto zmena prejaví výsledkovo v období, v ktorom sa zmena uskutočnila, a aj v období, kedy sa reálna hodnota zvýši, nakoľko účtovná jednotka v takom prípade zruší vytvorenú opravnú položku. Zvýšenie reálnej hodnoty nad hodnotu vytvorenej opravnej položky sa prejaví vo vlastnom imaní účtovnej jednotky a nebude mať vplyv na výsledok hospodárenia.

Variant 2

Schéma č. 5 – Zmena reálnej hodnoty pre variant 2 príkladu 4

Zdroj: *vlastné spracovanie*

Prvý účtovný prípad pre variant 2 predstavuje zvýšenie reálnej hodnoty ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka v roku 20x1. Táto zmena sa účtuje s vplyvom na vlastné imanie, a to na ťarchu účtu 063 – Realizovateľné cenné papiere a podiely, súvzťažne

s účtom 414 – Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov. Druhý a tretí účtovný prípad predstavujú zníženie reálnej hodnoty ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka v roku 20x2. Účtovná jednotka zaúčtuje zníženie reálnej hodnoty opačným zápisom ako zvýšenie reálnej hodnoty v roku 20x1. Následne vytvorí opravnú položku z titulu zníženia reálnej hodnoty na ťarchu účtu 565 – Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku, súvzťažne s účtom 096 – Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku. Zvýšenie hodnoty cenných papierov a podielov na predaj nebude mať vplyv na výsledok hospodárenia, ale na vlastné imanie účtovnej jednotky. Vplyv na výsledok hospodárenia bude mať až následné zníženie hodnoty pod úroveň prvotného ocenenia. V prípade cenných papierov a podielov určených na predaj, ktoré majú krátkodobý charakter, bude postup zachovaný, zmenia sa však iba účty, ktoré sú príslušné pre krátkodobý finančný majetok a účtovná jednotka by účtovala na účte 257 – Ostatné realizovateľné cenné papiere, a na účte 291 – Opravné položky ku krátkodobému finančnému majetku.

Ocenenie cenných papierov a podielov reálnou hodnotou môže ovplyvniť výsledok hospodárenia alebo vlastné imanie účtovnej jednotky. Ak sa hodnota po prvotnom ocenení v účtovníctve zvýši, ovplyvnená bude výška vlastného imania, ktorá môže pozitívnejšie vplývať na finančné zdravie účtovnej jednotky. Na druhej strane, ak sa hodnota po prvotnom ocenení v účtovníctve zníži, ovplyvnený bude výsledok hospodárenia účtovnej jednotky. Tá musí ďalej posúdiť daňový vplyv vytvorenej opravnej položky z titulu zníženia hodnoty, čiže ovplyvnená bude aj daň z príjmu. Vplyv reálnej hodnoty bude siahť aj do poznámok, kde by účtovná jednotka mala informovať používateľov o zvolenej oceňovacej veličine v rámci cenných papierov a podielov určených na predaj.

„Bilancia je nástroj, ktorý poukazuje na rovnováhu alebo disproporciu medzi zdrojmi a potrebami v určitej sfére činnosti a za určité sledované obdobie, resp. k určitému dátumu.“ (Pakšiová, 2012). Teória účtovníctva a jej bilančné teórie spomínajú tzv. dvojmiskovú váhu, ktorá ilustruje rovnováhu v účtovníctve. Vnesenie reálnej hodnoty do účtovníctva narúša túto rovnováhu, preto ňou musia byť ovplyvnené aj iné položky v účtovníctve s rešpektovaním platných zásad a metód tak, aby účtovníctvo zostalo v rovnováhe.

3.2 Metódy ocenenia nehmotného majetku vykazovaného iba v rámci konsolidovanej účtovnej závierky

Neistota a riziko sú pojmami, s ktorými investori pracujú denne, napriek tomu väčšina preferuje averziu voči týmto veličinám a prijímajú opatrenia, ktoré pomáhajú tieto veličiny zmierniť. Stratégie, ktoré sú dnes volené na trhu musia byť veľmi dbanlivo premyslené a investori aplikujú teórie hier, aby dosiahli svoje stanovené ciele. S rozšírením podnikania sa rozširujú aj ciele účtovných jednotiek, a riešenia, ktoré sú potrebné pre elimináciu rizika sa znásobujú. Konkurencia je ďalším pojmom, ktorý je úzko spätý s rizikom. Cenové vojny a boj o spotrebiteľa nemusí byť vždy jediným riešením v rámci súčasnej monopolistickej konkurencie. Dostupnosť informácií je dnes ľahšia než kedykoľvek. Účtovné jednotky môžu na základe dostupných údajov využiť iné metódy ako eliminovať, prípadne zmierniť riziko a konkurenciu, napr. splnutie, zlúčenie alebo rozdelenie. V prípade zlúčenia alebo splnutia vznikne skupina účtovných jednotiek, v rámci ktorých môžu vzniknú vnútroskupinové transakcie, ktoré môžu ovplyvniť individuálne účtovné závierky účtovných jednotiek v skupine, a tým aj úsudok používateľov pri prijímaní rozhodnutí. Tí preto potrebujú jednotné informácie o finančnej výkonnosti skupiny. Podľa § 22 ods. 1 zákona o účtovníctve *„konsolidovanou účtovnou závierkou sa rozumie účtovná závierka, ktorá poskytuje informácie o konsolidovanom celku podľa § 6 ods. 4. Konsolidovaná účtovná závierka sa zostavuje podľa metód a zásad ustanovených osobitnými predpismi.“* Podľa § 6 ods. 4 zákona o účtovníctve *„... V prípadoch podľa § 22 a § 22a zostavuje účtovnú závierku aj za skupinu účtovných jednotiek, bez ohľadu na ich sídlo (ďalej len „konsolidovaný celok“), ako konsolidovanú účtovnú závierku. Do skupiny účtovných jednotiek patrí materská účtovná jednotka a všetky jej dcérske účtovné jednotky.“* Z uvedeného vyplýva, že účtovná jednotka, ktorá je materskou účtovnou jednotkou a má sídlo na území Slovenskej republiky, zostavuje konsolidovanú účtovnú závierku podľa IFRS a konsoliduje všetky dcérske účtovné jednotky, **bez ohľadu** na ich sídlo. Zákon o účtovníctve ďalej v § 22 uvádza definície materskej a dcérskej účtovnej jednotky a stanovuje podmienky, na základe ktorých možno oslobodiť isté materské účtovné jednotky od povinnosti zostaviť konsolidovanú účtovnú závierku. Pripomíname, že konsolidovaná účtovná závierka a jej podstata nie je predmetom záverečnej práce. Zameriame sa na vplyv reálnej hodnoty pri účtovaní o podnikových kombináciách a jej **následným** dopadom na konsolidovanú účtovnú závierku. Podľa IFRS 3 *Podnikové kombinácie* (ďalej len „IFRS 3“)

odseku 18 „*nadobúdateľ oceňuje identifikovateľný nadobudnutý majetok a prevzaté záväzky v reálnej hodnote k dátumu nadobudnutia.*“

Podľa IFRS 3 účtovná jednotka určuje, či je transakcia alebo iná udalosť podnikovou kombináciou, tak aby nadobudnuté aktíva a prevzaté záväzky predstavovali podnik¹¹. Ak by účtovná jednotka nadobudla individuálne aktíva, ako napr. stroje alebo zariadenia, bez sprievodných zásob alebo nedokončenej výroby, táto transakcia by sa považovala za nadobudnutie aktíva. Ak účtovná jednotka určí, že bol nadobudnutý podnik, musí v súlade s IFRS 3 identifikovať nadobúdateľa, určiť dátum nadobudnutia, určiť vykazovanie a oceňovanie identifikovateľného nadobudnutého majetku, prevzatých záväzkov a akéhokoľvek nekontrolujúceho podielu v nadobúdanom subjekte; vykázat' a oceniť goodwill alebo zisk z výhodnej kúpy. Goodwill predstavuje špecifický druh nehmotného majetku, ktorý vzniká práve v rámci podnikových kombinácií. Predstavuje také prvky, ktoré pridávajú podniku na hodnote ale nespĺňajú definíciu nehmotného majetku podľa IAS 38 *Nehmotný majetok*, ktorý by sa dal samostatne vykázat'. Podnikové kombinácie umožňujú účtovným jednotkám vykazovať v konsolidovanej účtovnej závierke také položky, ktoré by za iných okolností v individuálnej účtovnej závierke vykazovať nesmeli, napr. obchodná značka, dizajn, zákaznícke vzťahy, databázy, licencie, atď. Vzhľadom na nehmotný charakter a špecifickosť tohto druhu majetku býva v praxi často náročné ich **oceniť**. Ako stanoviť reálnu hodnotu pre nadobudnutú obchodnú značku? Ďalším problémom, ktorý predchádza oceneniu je samotná **identifikácia** nadobudnutého nehmotného majetku. Zo samotnej podnikovej kombinácie nemusí byť zjavné, v akej hodnote a aký nehmotný majetok účtovná jednotka nadobudla. Odrazovým mostíkom môžu byť ciele manažmentu a úvaha nad možnými výhodami z uskutočnenej transakcie, napr. samotná obchodná značka, iné obchodné značky doposiaľ vlastnené nadobudnutým podnikom, zákaznícka sieť, dodávateľská sieť, manažment so znalosťami trhu, know-how. Účtovná jednotka môže nadobudnúť, v rámci podnikovej kombinácie, niekoľko druhov nehmotného majetku, nemusí ho však v plnej miere využiť. Využitelnosť nezohráva podstatnú úlohu pri identifikovaní a ocenení, a teda každý identifikovaný nehmotný majetok bude identifikovaný, ocenený a následne testovaný na zníženie hodnoty v súlade s IFRS 3.

¹¹ Podľa IFRS 3 *Prílohy A* je integrovaný súbor činností a aktív, ktorý je možné viesť a riadiť na účely poskytovania tovaru alebo služieb zákazníkovi, vytvárania investičných výnosov alebo vytvárania iných príjmov z bežných činností.

3.2.1 Relief from royalty ako metóda ocenenia obchodnej značky

Doslovný preklad do slovenského jazyka znie ako „úľava od honoráru“. Táto metóda je založená na výnosom prístupe a literatúra ju chápe dvojakým zmyslom. Podstata je tá, že nadobúdateľ určí reálnu hodnotu obchodnej značky na základe predpokladu, že by **bud'** musel platiť pravidelný honorár za túto obchodnú značku, **alebo** že sa vzdá prenájmu tejto obchodnej značky, ktorú by mohol prenajímať ďalším účastníkom trhu, a bude z nej dosahovať ekonomické úžitky. Táto metóda je primárne určená na stanovenie reálnej hodnoty obchodných značiek, ale môže byť aplikovaná aj pri patentoch a technologických poznatkoch. Pre stanovenie reálnej hodnoty obchodnej značky metódou relief from royalty sú potrebné nasledovné údaje:

- predpokladané tržby,
- percentuálna sadzba honoráru,
- predpokladané náklady na podporu obchodnej značky,
- diskontná sadzba.

Pri určení predpokladaného príjmu musí účtovná jednotka brať do úvahy niekoľko oblastí. Prvou oblasťou je **izolácia** tej časti tržieb z predaja statkov alebo služieb, ktoré ťažia z obchodnej značky. To nie je problémom, ak sa účtovná jednotka zameriava na výrobu jedného druhu tovaru. Vďaka celosvetovej digitalizácii nakupovania majú dnes predajcovia a výrobcovia lepší prehľad o potrebách zákazníkov. To im umožňuje prispôbiť časť výroby a využiť prázdne miesta na trhu, aby uspokojili potreby zákazníkov. Predpokladajme spoločnosť Mercedes-Benz, ktorá je celosvetovo známa predajom osobných a úžitkových automobilov. Pri stanovení predpokladaného príjmu, ktorý ťaží z obchodnej značky budeme určite predpokladať tržby z predaja týchto automobilov, avšak Mercedes-Benz sa venuje aj výrobe iných výrobkov, napr. bicyklov. Dôležité je pre účtovnú jednotku posúdiť oblasť, v ktorej má obchodná značka svoje výrazné postavenie, a usúdiť akú rolu zohráva pri tvorbe tržieb. Druhou oblasťou, ktorú musí účtovná jednotka zvážiť, je **percentuálny nárast príjmov v čase**. Súčasná podnikanie a trendy sa rapídne menia a život účtovných jednotiek môže byť aj vďaka globalizácii ohrozený. V rámci plánovania by mal manažment uvažovať s časovým obdobím, v ktorom zvážil riziká, ktoré môžu vzniknúť.

Určenie percentuálnej sadzby honoráru vychádza z prístupu prenájmu obchodnej značky inému účastníkovi trhu. Účtovné jednotky môžu vychádzať z informácií o celkovom podiele výrobkov na trhu, spotrebiteľskom uznaní, dlhovekosti, reklame a propagácii, bariérach vstupu na trh a rôznorodosti produktov. Všetky tieto uvedené vlastnosti

predstavujú silu obchodnej značky. Čím vyššia je sila obchodnej značky, tým vyššia bude percentuálna sadzba honoráru. Druhou cestou ako určiť percentuálnu sadzbu honoráru je posúdenie spotrebiteľského vnímania obchodnej značky, a teda ochotu spotrebiteľa zaplatiť za produkt viac. Účtovná jednotka by v tomto prípade musela uskutočniť prieskum trhu a analyzovať iné produkty toho istého druhu.

Obchodná značka potrebuje neustálu podporu v oblasti marketingu. Táto podpora si vyžaduje náklady, ktoré môže účtovná jednotka stanoviť percentom k príjmom, ktoré ťažia z obchodnej značky, čím uľahčí predikciu a stanovenie reálnej hodnoty. Posledným údajom potrebným pre aplikáciu metódy relief from royalty je diskontná sadzba, ktorá je potrebná pre zistenie súčasnej hodnoty, nakoľko výpočet sa môže uskutočňovať cez niekoľko účtovných období.

Príklad 5 – Výpočet reálnej hodnoty obchodnej značky metódou relief from royalty

Spoločnosť X kúpila dňa 1. 1. 20x1 podiel na základnom imaní v spoločnosti Y za cenu 5 000 tis. eur od predchádzajúceho vlastníka. Spoločnosť X získala 80 % podiel na vlastnom imaní, čomu zodpovedá 80 % hlasovacích práv. Ako deň akvizície bol stanovený 1. 1. 20x1, nakoľko od tohto dňa môže spoločnosť X uplatňovať svoje hlasovacie práva. V súvislosti s nadobudnutím aktív a záväzkov spoločnosti Y, spoločnosť X oceňuje tieto nadobudnuté aktíva a záväzky v súlade s IFRS 3. Spoločnosť Y má interne vytvorenú obchodnú značku, pod ktorou predáva svoje výrobky. Vzhľadom na to, že ide o interne vytvorenú obchodnú značku, nebola v súvahe spoločnosti Y vykázaná. Spoločnosť X posúdila túto obchodnú značku ako identifikovateľnú a rozhodla sa stanoviť jej reálnu hodnotu pomocou metódy relief from royalty. V súvislosti s ocenením obchodnej značky bude spoločnosť X analyzovať časové obdobie v rámci 3 rokov. Na základe údajov z predošlých účtovných období, stanovila spoločnosť X predpokladané výnosy, ktoré ťažia z obchodnej značky v pomere 60 %. Na základe analýzy trhu a sumy, za ktorú by účtovná jednotka prenajímala obchodnú značku iným účastníkom trhu, bol stanovený percentuálny nárast príjmov na 7 % ročne a honorárová sadzba na 5 %. Náklady potrebné na podporu obchodnej značky boli stanovené na úrovni 2 %. Diskontná sadzba pre podnik¹² bola

¹² Diskontné sadzby pre podnik sa určujú na základe ukazovateľa WACC (angl.: weighted average cost of capital). V tomto príklade abstrahujeme od výpočtu tohto ukazovateľa, nakoľko ho nepovažujeme za podstatný v záujme záverečnej práce.

stanovená na 16 %. Spoločnosť X nepredpokladá zmenu dane z príjmov pre právnické osoby a preto uvažuje so sadzbou 21 %.

Tabuľka č. 7 – Postup výpočtu reálnej hodnoty obchodnej značky metódou relief from royalty

		Rok 20x1	Rok 20x2	Rok 20x3
Celkové výnosy	7%	8650,00	9255,50	9903,39
Výnosy, ktoré ťažia z obchodnej značky	60%	5190,00	5553,30	5942,03
Honorárová sadzba		5%	5%	5%
Úľava od honoráru pred zdanením		259,50	277,67	297,10
Náklady na podporu obchodnej značky	2%	103,80	111,07	118,84
Daň z príjmu	21%	32,70	34,99	37,43
Úľava od honoráru po zdanení a zohľadnení nákladov		123,00	131,61	140,83
Faktory súčasnej hodnoty	16%	0,86	0,74	0,64
Súčasná hodnota úľavy od honoráru po zdanení a zohľadnení nákladov		106,04	97,81	90,22
Miera pokračujúceho rastu	7%			1072,63
Faktor súčasnej hodnoty				0,64
Súčasná hodnota koncovej hodnoty po zohľadnení miery pokračujúceho rastu				687,19
Súčet súčasných hodnôt v sledovanom období	294,07			
Reálna hodnota obchodnej značky	981,26			

Zdroj: BEECH, G. *Valuations, mergers and acquisitions*. Kapské mesto: Oxford University Press Southern Africa, 2015. 320 s. ISBN 978-0-19-905277-6

Proces výpočtu reálnej hodnoty obchodnej značky možno rozdeliť do niekoľkých krokov, ktoré sme znázornili v tabuľke č. 9 prerušovanými čiarami. V **prvom** kroku účtovná jednotka vypočíta predpokladaný rast výnosov na sledované obdobie. V roku 20x1 použije východiskový údaj z poslednej dostupnej účtovnej závierky spoločnosti Y, a pre rok 20x2 vypočíta nárast vo výške 7 % v porovnaní s rokom 20x1. Pre rok 20x3 bude rovnaký postup, účtovná jednotka vypočíta nárast v tej istej percentuálnej výške, avšak v porovnaní s rokom 20x2. Môžeme tvrdiť, že ide o princíp úročenia formou zloženého úrokovania. Ďalej účtovná jednotka vyčíslí výnosy, ktoré ťažia z obchodnej značky. V **druhom** kroku zisťuje účtovná

jednotka hodnotu úľavy od honoráru pred zdanením, a to násobením výnosov, ktoré ťažia z obchodnej značky so stanoveným percentom honorárovej sadzby. **Tretí** krok predstavuje výpočet úľavy od honoráru pred zdanením. Ak by účtovná jednotka prenajímala obchodnú značku, generovala by výnosy z jej prenájmu. K výnosom prislúchajú náklady na podporu a udržanie obchodnej značky. Otázkou môže byť, prečo účtovná jednotka kalkuluje s týmito nákladmi a neprenesie ich na prenajímateľa v rámci ceny prenájmu obchodnej značky. To ako bude účtovná jednotka ďalej hospodáriť s obchodnou značkou je jej interná záležitosť. Pri výpočte reálnej hodnoty však účtovná jednotka musí kalkulovať s týmito nákladmi, nakoľko netvoria vstupnú cenu¹³. Výpočet tvorí rozdiel úľavy od honoráru pred zdanením a nákladov na podporu obchodnej značky. Tým účtovná jednotka zistí výsledok hospodárenia z úľavy od honoráru pred zdanením, ktorý následne vynásobí predpokladanou sadzbou dane. Rozdiel výsledku hospodárenia z úľavy od honoráru pred zdanením a dane z príjmov predstavuje úľavu od honoráru po zdanení a zohľadnení nákladov. V **štvrtom** kroku účtovná jednotka vypočíta súčasnú hodnotu diskontovaním úľavy od honoráru po zdanení a zohľadnení nákladov. V príklade predpokladáme deň akvizície k 1. 1. 20x1, preto účtovná jednotka počíta súčasnú hodnotu aj pre tento rok. Keby bol deň akvizície stanovený k inému dňu, faktor súčasnej hodnoty by bol pomerne prepočítaný. Posledný **piaty** krok predstavuje výpočet hodnoty obchodnej značky v rámci pokračujúcej miery rastu, ktorá bola stanovená na 7 %. „*Koncová hodnota (angl.: terminal value) je hodnota aktíva alebo podniku po sledovanom období, za predpokladu, že je možné odhadnúť budúce peňažné toky. Koncová hodnota predpokladá, že podnik bude rásť stanoveným tempom rastu navždy po prognózovanom období.*“ (Definícia koncovej hodnoty, 2023) Koncová hodnota sa vypočíta pomocou nasledovného vzorca:

$$KH = \text{Posledné známe PT za sledované obdobie} * (1 + MPR) / (DS - MPR)$$

kde:

- KH = Koncová hodnota,
- PT = Peňažné toky,
- MPR = Miera pokračujúceho rastu,
- DS = Diskontná sadzba.

¹³ Podobnosť môžeme sledovať v príklade č. 4, kedy reálna hodnota predstavovala vstupnú cenu akcií a poplatky burze za ich nákup nie.

Ako posledné známe peňažné toky za sledované obdobie je určená súčasná hodnota úľavy od honoráru po zdanení a zohľadnení nákladov pre rok 20x3, miera pokračujúceho rastu bola stanovená na 7 % a diskontná sadzba na 16 %. Po dosadení dostupných údajov do vzorca dostaneme výpočet:

$$1072,63 = 90,22 * (1 + 0,07)/(0,16 - 0,07)$$

Diskontovaním pomocou faktora súčasnej hodnoty k roku 20x3 zistí účtovná jednotka súčasnú hodnotu koncovej hodnoty po zohľadnení miery pokračujúceho rastu. Pomocným údajom môže byť súčet súčasných hodnôt úľav od honorárov po zdanení a zohľadnení nákladov za sledované obdobie, účtovná jednotka ale môže priamo sčítať tieto súčasné hodnoty spolu so súčasnou hodnotou koncovej hodnoty po zohľadnení miery pokračujúceho rastu, kde výsledkom je reálna hodnota obchodnej značky. Výsledok možno alternatívne chápať ako súčasnú hodnotu čistého zisku z prenájmu obchodnej značky iným účastníkom trhu počas sledovaného obdobia, ale aj počas budúcich období po sledovanom období. Zároveň v tejto hodnote účtovná jednotka pociťuje úľavu, nakoľko nie je nutné vynaložiť prostriedky na prenájom obchodnej značky, keby ju prenajímala od iného subjektu.

Metóda úľavy od honoráru neobsahuje komplikované výpočty, komplikovanejšie je dostať sa k údajom, ktoré sú potrebné pre výpočet. Účtovná jednotka musí spoľahlivo predpokladať rast tržieb, diskontnú sadzbu a daň z príjmu. Jednoduché nie je určiť honorárovú sadzbu, ktorá vyplýva zo sily obchodnej značky, pričom zistenie tejto sily si vyžaduje uskutočnenie prieskumu trhu. Ako sme už naznačili, do budúcnosti nikto nevidí a predpoklad týchto údajov môže podliehať manažérskemu úsudku, ktorý nemusí mať vždy správny úmysel. Výsledkom by mohlo byť nereálne ocenenie obchodnej značky, prípadne jej nadhodnotenie. Následné nevyužitie sa prejaví vo výsledku hospodárenia, kedy účtovná jednotka vykáže stratu zo zníženia hodnoty nehmotného majetku. Pri výpočte je potrebné neustále dbať na platné účtovné zásady a metódy, a uskutočňovať pravidelné prepočty tak, aby účtovná závierka poskytovala verný a pravdivý obraz.

3.2.2 *Multi-period excess earnings ako metóda ocenenia nehmotného majetku súvisiaceho so zákazníkmi a technológiami*

Doslovný preklad názvu tejto metódy by znel trochu komplikovane a nezmyselne, preto sme sa rozhodli názov metódy preložiť ako „dlhodobý nadbytočný zárobok“. Podstata metódy spočíva v odhade hodnoty nehmotného majetku prostredníctvom súčtu diskontovaných budúcich nadbytočných zárobkov, ktoré prislúchajú zákazníkovi alebo technológiám počas ich doby životnosti. Reálna hodnota nehmotného majetku bude predstavovať súčasnú hodnotu prírastkových ziskov (excess earnings) po zdanení. Aby mohla účtovná jednotka použiť metódu dlhodobého nadbytočného zárobku, musí izolovať oceňovaný nehmotný majetok od ostatného nehmotného majetku, pričom tento musí byť identifikovaný a správne ocenený. V nadväznosti na ilustratívne príklady IFRS 3, zákaznicke vzťahy musia byť ocenené za týchto okolností:

- Ak účtovná jednotka vytvára zákaznicke vzťahy prostredníctvom zmlúv, tieto vzťahy vyplývajú zo zmluvných práv. Tým pádom tieto vzťahy a zákaznicke zmluvy, nadobudnuté v rámci podnikovej kombinácie, spadajú do podmienky identifikovateľnosti vyplývajúcej zo zmluvných alebo iných zákonných práv i napriek tomu, že sú neoddeliteľné od nadobúdateľa.
- Ako identifikovateľné sa dajú určiť aj také zákaznicke vzťahy, kedy účtovná jednotka plánuje uzatvoriť zmluvy so zákazníkmi, bez ohľadu na to, či sú ku dňu akvizície platné. Plán uzatvorenia zmluvy musí byť preukázateľný, napr. prípravnou dokumentáciou, návrhmi zmlúv. Nadobudnuté zákaznicke vzťahy, ktoré nevyplývajú zo žiadnych zmlúv nemôžu byť identifikované, nakoľko sa dokázu ľahko odlúčiť.

Akonáhle účtovná jednotka ocení ostatné nadobudnuté aktíva, môže vypočítať predpokladané náklady kapitálu a odpočítať ich od zisku súvisiaceho so zákaznickými vzťahmi. Pri použití metódy dlhodobého nadbytočného zárobku musia byť zahrnuté iba nadbytočné zárobky v rámci zákaznických vzťahov, ktoré predstavujú rozdiel medzi výnosmi súvisiacimi so zákaznickými vzťahmi ku dňu akvizície, po zdanení; nákladmi kapitálu¹⁴ ostatných aktív potrebných na udržanie zákaznických vzťahov, alebo dokončenia výkonu. Pri výpočte reálnej hodnoty zákaznických vzťahov alebo technologického nehmotného majetku, ktorý uvádzame v tabuľke č. 10, musí účtovná jednotka dbať na

¹⁴ „Výdavok, ktorý musí podnik zaplatiť za to, že na financovanie svojho majetku môže využiť kapitál veriteľa.“ (Definícia pojmu Náklady kapitálu, 2023)

zásadu opatrnosti a nezahrňať výnosy zo zákazníckych vzťahov nadobudnutých po dni akvizície, ktoré môžu vzniknúť v rámci časového intervalu uskutočnenia výpočtu a možnosti tvorby nových zákazníckych vzťahov. V nadväznosti na zásadu opatrnosti musí účtovná jednotka zväžiť riziko odlivu zákazníkov¹⁵ a možnosť ich opätovného získania ak očakáva nárast v predajoch. Schopnosť udržania zákazníckych vzťahov je založená na existencii ostatných druhov majetku účtovnej jednotky. Analógiu môžeme sledovať s nákladmi na podporu obchodnej značky.

Príklad 6 – Výpočet reálnej hodnoty zákazníckych vzťahov metódou multi-period excess earnings

Predpokladajme rovnaké zadanie ako v príklade 5, sadzba dane z príjmov a diskontná sadzba zostávajú nezmenené. Spoločnosť X priradila 20 % celkových výnosov spoločnosti Y jej desiatim najväčším odberateľom, s ktorými má uzatvorené a platné zákaznícke zmluvy ku dňu akvizície. Na základe dostupných údajov spoločnosť X vyhodnotila, že jeden z troch odberateľov zmluvu vypovedá a nebude ďalej so spoločnosťou obchodovať. Prevádzkové náklady priradené k výnosom súvisiacim s najväčšími odberateľmi boli stanovené na 55 %. Náklady potrebné na prevádzku ostatných aktív budú rozdelené počas sledovaného obdobia pre účely výpočtu reálnej hodnoty zákazníckych vzťahov.

Tabuľka č. 8 – Postup výpočtu reálnej hodnoty zákazníckych vzťahov metódou multi-period excess earnings

		Rok 20x1	Rok 20x2	Rok 20x3
Celkové výnosy	7%	8650,00	9255,50	9903,39
Výnosy priradené 10 najväčším odberateľom	70%	6055,00	6478,85	6932,37
Odliv zákazníkov	33%	100%	66%	33%
Výnosy priradené 10 najväčším odberateľom po zohľadnení odlivu zákazníkov		6055,00	4276,04	2287,68
Prevádzkové náklady	55%	3330,25	2351,82	1258,23
Prevádzkový výsledok		2724,75	1924,22	1029,46
Daň z príjmu	21%	572,20	404,09	216,19
Prevádzkový výsledok po zdanení		2152,55	1520,13	813,27

¹⁵ „Percentuálny podiel zákazníkov, ktorí prestali nakupovať statky a služby spoločnosti, počas určitej doby.“ (Definícia pojmu Odliv zákazníkov, 2023)

Náklady kapitálu ostatných aktív		1672,37	1103,76	551,882
Prevádzkový výsledok po zdanení a zohľadnení nákladov kapitálu ostatných aktív		480,18	416,37	261,39
Faktor súčasnej hodnoty	16%	0,86	0,74	0,64
Súčasná hodnota prevádzkového výsledku po zdanení a zohľadnení nákladov na prevádzku ostatných aktív		413,95	309,43	167,46
Reálna hodnota zákazníckych vzťahov	890,84			

Zdroj: BEECH, G. *Valuations, mergers and acquisitions*. Kapské mesto: Oxford University Press Southern Africa, 2015. 320 s. ISBN 978-0-19-905277-6.

Pre účely lepšieho pochopenia metódy dlhodobého nadbytočného zárobku sme sa rozhodli príklad opäť rozdeliť do viacerých častí pomocou prerušovaných čiar. V **prvom** kroku účtovná jednotka vypočíta predpokladaný rast celkových výnosov, ktoré následne prenasobí percentom, ktoré prislúcha najväčším odberateľom na celkových výnosoch. Účtovná jednotka vyhodnotila, že jeden z troch odberateľov zmluvu v krátkodobom horizonte vypovedá, čo predstavuje pokles o 33%. V roku 20x1 predpokladá 100 % odberateľov a v ďalších rokoch sledovaného obdobia sa bude počet odberateľov každoročne znižovať o 33%. Ako sme už spomenuli, zmena počtu zákazníkov nemusí mať iba negatívny trend. Ak účtovná jednotka opodstatnene predpokladá nárast výnosov, môže v určitej miere predpokladať aj nárast zákazníkov, čo sa prejaví pozitívnym trendom; a zohľadniť to v kalkulácii reálnej hodnoty. S dbaním na zásadu opatrnosti však v tomto príklade uplatňujeme negatívny trend. Ďalej, vynásobením tržieb prislúchajúcich najväčším odberateľom spolu s príslušným percentom predpokladaného počtu aktuálnych zákazníkov, vypočíta účtovná jednotka tržby priradené najväčším odberateľom po zohľadnení ich prirodzeného odlivu. Cieľom **druhého** kroku je zistenie prevádzkového výsledku po zdanení. Prevádzkové náklady predstavujú pomer nákladov vynaložených na výrobu výkonov pre najväčších odberateľov, k celkovým nákladom. Rozdiel tržieb priradených najväčším odberateľom po zohľadnení ich prirodzeného odlivu a príslušných prevádzkových nákladov predstavuje prevádzkový výsledok najväčších odberateľov pred zdanením. Po zdanení tohto výsledku daňou z príjmu dostane účtovná jednotka prevádzkový výsledok najväčších odberateľov po zdanení. V prípade, že by nebol identifikovaný žiadny ďalší nehmotný majetok a účtovná jednotka by nedisponovala inými aktívami, prevádzkový výsledok po zdanení by bol východiskovou hodnotou pre diskontovanie, a následný súčet

súčasných hodnôt za sledované obdobie by predstavoval reálnu hodnotu zákazníckych vzťahov. Ich udržanie však nezávisí iba od výkonov, ktoré odberatelia nakupujú, ale aj od iných aktív, ktorými účtovná jednotka disponuje a investori požadujú istú návratnosť ich hodnoty. **Tretí** krok predstavuje zistenie prevádzkového výnosu po zdanení a zohľadnení nákladov kapitálu ostatných aktív, ktorá vypočítame rozdielom prevádzkových výnosov po zdanení, a nákladov kapitálu ostatných aktív. **Štvrtý** krok predstavuje diskontovanie prevádzkového výnosu po zdanení a zohľadnení nákladov kapitálu za príslušné roky, pre účely zistenia súčasných hodnôt, ktoré po sčítaní predstavujú reálnu hodnotu zákazníckych vzťahov.

3.3 Reálna hodnota ako alternatívna oceňovacia veličina

Doposiaľ sme v záverečnej práci diskutovali o prípadoch, kedy účtovné jednotky povinne oceňujú reálnou hodnotou, okrem cenných papierov a podielov určených na predaj, kedy majú účtovné jednotky **možnosť voľby** a to medzi obstarávacou cenou a reálnou hodnotou. Z pohľadu národnej právnej úpravy je táto možnosť voľby prvá, a zároveň posledná. Trend oceňovania reálnou hodnotou sa stáva vo svete čoraz populárnejším, nakoľko reálna hodnota umožňuje zobrazit' vplyv trhových a makroekonomických zmien v účtovnej závierke. Zohľadnenie týchto zmien môže pozitívne vplývať na úsudok používateľov pri posudzovaní finančnej výkonnosti, tej účtovnej jednotky, do ktorej vložili dostupné zdroje. Ako ale používateľ porovná dve účtovné závierky, kde do jednej vstúpila reálna hodnota, a do druhej nie? Čo ak používateľ vôbec nevie, že konkurenčná účtovná jednotka použila ocenenie reálnou hodnotou? V úvode sme uviedli, že ocenenie reálnou hodnotou predstavuje dvojsečný meč. Plány manažmentu v záujme udržania finančného zdravia účtovnej jednotky nemusia byť v súlade s požiadavkami používateľov, ktorí požadujú verný a pravdivý obraz pre účely rozhodovania. Zároveň berieme do úvahy možnosť vedomostí a poznatkov, ktorými používatelia disponujú. Preto by bolo chybné predpokladať, že každý používateľ má problémy s porovnateľnosťou účtovných závierok, aj v prípade použitia reálnej hodnoty. Týmito úsudkami nespochybňujeme to, aké postavenie má reálna hodnota v účtovníctve. Zamýšľame sa skôr nad stanovenými pravidlami a nad ich možnými rizikami, ktoré môžu byť v rozpore s fundamentálnymi účtovnými zásadami.

Nadnárodné úpravy umožňujú účtovným jednotkám pri následnom ocenení konkrétnych druhov majetku a záväzkov použiť reálnu hodnotu. Zameriame sa na dlhodobý

majetok z pohľadu IFRS. Podľa zákona o účtovníctve sa hmotný a nehmotný majetok¹⁶ oceňuje obstarávacou cenou, a v prípade vytvorenia vlastnou činnosťou, vlastnými nákladmi. Ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná zvierka sa tento majetok nepreceňuje a jeho účtovná hodnota sa rovná obstarávacej cene (vlastným nákladom) zníženej o oprávky a opravné položky. IFRS riešia dlhodobý majetok v širšej škále, než zákon o účtovníctve, môžeme však sledovať jednotné prístupy pri prvotnom a následnom ocenení. Dlhodobý hmotný a nehmotný majetok sa podľa IFRS pri prvotnom vykázaní oceňuje obstarávacou cenou, s výnimkou dlhodobého majetku podľa IFRS 5 *Dlhodobý majetok držaný na predaj a ukončenie činnosti* (ďalej len „IFRS 5“). Podľa IFRS 5 ods. 15 „*Účtovná jednotka oceňuje dlhodobý majetok (alebo skupinu na vyradenie) klasifikovaný ako držaný na predaj jeho účtovnou hodnotou alebo, ak je nižšia, reálnou hodnotou zníženou o náklady na predaj.*“ Môžeme sledovať, že reálna hodnota v tomto prípade tvorí obranný nástroj veriteľov pri uspokojovaní ich pohľadávok tým, že vracia hodnotu majetku, ktorý by inak nemusel mať žiadnu účtovnú hodnotu. V tomto prípade účtovná jednotka nemá možnosť voľby oceňovacej veličiny, môže však dôjsť k možnosti stretu dvoch oceňovacích veličín. Ak je účtovná hodnota nižšia, potom musí účtovná jednotka použiť reálnu hodnotu zníženú o náklady na predaj, v opačnom prípade sa dlhodobý majetok držaný na predaj a ukončenie činnosti ocení v jeho účtovnej hodnote.

Pri následnom ocenení dlhodobého majetku môžu účtovné jednotky použiť buď model obstarávacej ceny alebo model ocenenia reálnou hodnotou. V závislosti od druhu majetku, ktorý upravuje, ten ktorý štandard, sa výsledok precenenia prejaví rôzne.

Príklad 7 – Následné ocenenie nehnuteľností, strojov a zariadení podľa IAS 16

Účtovná jednotka vlastní výrobnú linku, ktorú obstarala kúpou, obstarávacia cena bola v sume 10 000 eur. Reziduálna hodnota výrobnej linky bola posúdená ako nevýznamná, preto sa v rámci kalkulácie odpisov nezohľadňuje. Účtovná jednotka stanovila predpokladanú životnosť výrobnej linky na počet vyrobených kusov, a to 8 000 000 kusov. Počet vyrobených kusov v roku 20x1 predstavoval 1 800 000 kusov. K výrobnej linke boli v minulosti evidované straty zo zníženia hodnoty v sume 650 eur. V roku 20x1 sa účtovná jednotka rozhodla použiť pre všetky nehnuteľnosti, stroje a zariadenia, model precenenia reálnou hodnotou. Reálna hodnota výrobnej linky bola k 31.12.20x1 v sume 8 500 eur.

¹⁶ Predpokladajme charakter tohto majetku ako dlhodobý hmotný majetok, dlhodobý nehmotný majetok alebo zásoby. Cenné papiere na obchodovanie môžu mať aj hmotnú podobu, oceňujú sa však reálnou hodnotou.

Tabuľka č. 9 – Výpočet zmeny hodnoty výrobnéj linky k 31.12.20x1

	Rok 20x1
Obstarávacia cena	10 000
Predpokladaná životnosť v počte vyrobených kusov	8 000 000
Počet vyrobených kusov k 31.12.	1 800 000
Odpisy	2 250
Účtovná hodnota k 1.1.	9 000
Straty zo zníženia hodnoty	650
Účtovná hodnota k 31.12.	6 100
Reálna hodnota k 31.12.	8 500
Rozdiel medzi RH a ÚH k 31.12.	2 400
Úprava o straty zo zníženia hodnoty	650
Výsledok precenenia - zvýšenie	1 750

Zdroj: *vlastné spracovanie*

Pomer obstarávacej ceny a predpokladanej životnosti v počte vyrobených kusov nám odhalí výšku odpisu na jeden vyrobený kus. Tento údaj bude potrebný pre výpočet účtovnej hodnoty k 31.12.20x1. Výška odpisu na jeden vyrobený kus vynásobená počtom vyrobených výrobkov za rok 20x1 predstavuje výkonový odpis výrobnéj linky za rok 20x1. V tabuľke neuvádzame údaj o výške odpisu na jeden vyrobený kus, nakoľko predpokladáme, že tento údaj je zřejmý v rámci platného vzorca pre výpočet výkonových odpisov. Ďalej predpokladáme, že účtovná jednotka obstarala výrobnú linku v minulých účtovných obdobiach a jej účtovná hodnota k 1.1.20x1 je v sume 9 000, a akumulované straty zo zníženia hodnoty počas minulých období sú v sume 650. Rozdiel účtovnej hodnoty výrobnéj linky k 1.1.20x1, odpisov a akumulovaných strát zo zníženia hodnoty predstavuje účtovnú hodnotu k 31.12.20x1. Ak by účtovná jednotka použila pri následnom ocenení model obstarávacej ceny, táto hodnota by bola vykázaná v rámci položky nehnuteľností, strojov a zariadení v účtovnej závierke. Pred zvýšením hodnoty výrobnéj linky musí účtovná jednotka odúčtovať akumulované straty zo zníženia hodnoty vytvorené počas minulých účtovných období. Rozdiel medzi reálnou hodnotou a účtovnou hodnotou k 31.12.20x1 je informačný, účtovná jednotka nebude preceňovať výrobnú linku v tejto hodnote. Precenenie sa vykoná po zohľadnení, resp. odúčtovaní akumulovaných strát zo zníženia hodnoty, a to v sume 1 750 eur.

Tabuľka č. 10 – Postup účtovania zmeny hodnoty výrobnej linky k 31.12.20x1

Položka	MD	D
Straty zo zníženia hodnoty výrobnej linky		650
Opravné položky k výrobnej linke	650	
Výsledok hospodárenia v súvahe		650
Výsledok hospodárenia vo výkaze ziskov a strát	650	
Výrobná linka	1750	
Prebytok z precenenia – ostatné súčasti komplexného výsledku		1750

Zdroj: *vlastné spracovanie*

Podľa IAS 16 *Nehnutelnosti, stroje a zariadenia* (ďalej len „IAS 16“) odseku 39 „*Ak sa zvýši účtovná hodnota majetku v dôsledku precenenia, toto zvýšenie sa prejaví v ostatných súčastiach komplexného výsledku a kumuluje sa vo vlastnom imaní pod nadpisom prebytok z precenenia. Zvýšenie sa však vykazuje vo výsledku hospodárenia v tej miere, v akej ruší zníženie z precenenia toho istého majetku predtým vykázaného vo výsledku hospodárenia.*“ Uvedenú citáciu zo štandardov možno jednoduchšie vysvetliť tak, že ak účtovná jednotka eviduje straty zo zníženia hodnoty majetku, ktorý je precenený a jeho hodnota sa v dôsledku precenenia zvýši, potom musí účtovná jednotka brať najprv do úvahy akumulované straty zo zníženia hodnoty. Analógiu môžeme sledovať v prípade zmeny reálnej hodnoty cenných papierov a podielov určených na predaj v príklade 4. Opačný postup, teda zníženie reálnej hodnoty znázorňujeme v nasledujúcej tabuľke, kde predpokladáme, že reálna hodnota výrobnej linky k 31.12.20x2 je 6 500 eur.

Tabuľka č. 11 – Postup účtovania zmeny hodnoty výrobnej linky k 31.12.20x2

Položka	MD	D
Prebytok z precenenia - ostatné súčasti komplexného výsledku	1750	
Výrobná linka		1750
Straty zo zníženia hodnoty	250	
Výrobná linka		250
Výsledok hospodárenia v súvahe	250	
Výsledok hospodárenia vo výkaze ziskov a strát		250

Zdroj: *vlastné spracovanie*

Podľa IAS 16 odsek 40 „Ak sa účtovná hodnota majetku v dôsledku precenenia zníži, toto zníženie sa vykazuje vo výsledku hospodárenia. Toto zníženie sa však vykazuje v ostatných súčiastiach komplexného výsledku do výšky prípadného pasívneho zostatku existujúceho v prebytku z precenenia tohto majetku. Zníženie vykázané v ostatných súčiastiach komplexného výsledku znižuje sumu kumulovanú vo vlastnom imaní pod záhlavím prebytok z precenenia.“ Reálna hodnota výrobnéj linky bola k 31.12.20x1 v sume 8 500 eur. Ďalej sme predpokladali zmenu hodnoty k 31.12.20x2, a to v sume 6 500 eur. Rozdiel predstavuje 2 000 eur. Účtovná jednotka vykáže zmenu reálnej hodnoty s dopadom na ostatné súčasti komplexného výsledku, a to do výšky zostatku tejto položky z dôvodu precenenia v minulom období. Následne sa zmena reálnej hodnoty prejaví vo výkaze ziskov a strát, nakoľko účtovná jednotka z dôvodu zníženia ocenenia eviduje stratu zo zníženia hodnoty výrobnéj linky. Pre účely lepšieho pochopenia postupu precenenia nehnuteľností, strojov a zariadení podľa IAS 16 sme v tabuľke uviedli položku výrobnéj linky dvakrát. Účtovná jednotka by mohla zaevidovať túto skutočnosť aj účtovným trojzápisom.

Zmenu, ktorú prinesie reálna hodnota nie je iba zmena v hodnote vykazovanej položky nehnuteľností, strojov a zariadení, ale aj zmeny v následných odpisoch, ktoré musí účtovná jednotka vypočítat'. Zmena nastane aj v odloženej dani v prípade, ak sa účtovná hodnota nerovná daňovej základni vykazovanej položky. Môžeme teda vyvodit', že zmien bude mnoho, možných alternatív zmien reálnej hodnoty môže byť takisto niekoľko a to neuvažujeme o priebežnom prerozdeľovaní prebytku z precenenia do nerozdelených ziskov, ktoré je povolené podľa IAS 16. Kým národná právna úprava pozná kategóriu dlhodobého hmotného a nehmotného majetku, IFRS pracujú s dlhodobým hmotným majetkom v niekoľkých rozdielnych kategóriách, pri ktorých sa ocenenie reálnou hodnotou uplatňuje rôzne a následné odpisy, ktoré s dlhodobým hmotným majetkom súvisia. Uviedli sme príklad ocenenia dlhodobého hmotného majetku držané na predaj a ukončenie činností podľa IFRS 5. Ďalším príkladom by mohol byť IAS 40 *Investičný nehnuteľný majetok* (ďalej len „IAS 40“), kedy má účtovná jednotka výber následnej oceňovacej veličiny podobne ako v IAS 16, avšak zisk alebo strata vznikajúca zo zmeny reálnej hodnoty sa vykazuje vo výsledku hospodárenia v období, v ktorom vznikne. Ďalej, ak účtovná jednotka nedokáže stanoviť reálnu hodnotu investičného nehnuteľného majetku na trvalej báze, postupuje ďalej podľa štandardov IAS 16, alebo IFRS 16 *Lízingy*, pričom zostatkovú hodnotu investičného nehnuteľného majetku bude považovať za nulovú a bude uplatňovať tieto štandardy až do vyradenia tohto majetku.

Záver

V záverečnej práci sme analyzovali teoretickú podstatu reálnej hodnoty a diskutovali sme o jej použití v reálnej účtovníckej praxi s vplyvom na najdôležitejšiu časť účtovnú závierku. Tá je podstatným a ťažiskovým zdrojom informácií pre používateľov, ktorí môžu účtovnú závierku použiť samostatne alebo uskutočniť finančnú analýzu za účelom prijatia ďalších ekonomických rozhodnutí o účtovnej jednotke. Tieto informácie majú požadované vlastnosti podľa zákona o účtovníctve a vo všeobecnosti by účtovná závierka mala poskytovať verný a pravdivý obraz. Použitie historických cien pomáha dodržaniu zásady preukázateľnosti, ktorá je jednou zo základných zásad platných v účtovníctve. Prax však ukázala, že ceny minulosti majú limitovaný rozsah a existujú problematiky, ktoré si vyžadujú iné riešenie z pohľadu oceňovania. Kým ceny budúcnosti nie sú zatiaľ akceptované, ceny prítomnosti a s nimi oceňovacia veličina reálna hodnota nadobúda na popularite, nakoľko umožňuje zohľadniť v účtovnej závierke vplyvy trhu a makroekonomické zmeny, ktoré by inak účtovné jednotky nemohli vykázat'. V prvej kapitole sme analyzovali definície a pojmy spojené s oceňovaním reálnou hodnotou z pohľadu nadnárodných úprav IFRS, US GAAP a zákona o účtovníctve. Prístup k reálnej hodnote je z pohľadu nadnárodných úprav vo veľkej miere totožný, líši sa iba v detailoch, napríklad definícia účastníkov trhu je z pohľadu US GAAP obsiahnejšia. Rozmanitosť použitia reálnej hodnoty a jej vplyv na účtovnú závierku sme znázornili a vysvetlili v tretej kapitole, kde sme riešili osobitné prístupy reálnej hodnoty z pohľadu zákona o účtovníctve, ďalej ocenenie položiek majetku a záväzkov, ktoré sa vykazujú iba v rámci konsolidovanej účtovnej závierky a vplyv reálnej hodnoty ako alternatívnej oceňovacej veličiny so zameraním na dlhodobý majetok z pohľadu IFRS.

Vstup reálnej hodnoty do účtovníctva narúša pomyslenú rovnováhu v účtovníctve, ktorá musí byť zachovaná a zmeny sa pochopiteľne musia prejavovať súvzťažne v iných položkách majetku a záväzkov, a to buď s vplyvom na vlastné imanie alebo na výsledok hospodárenia. Otázne zostáva, či bude narušený úsudok používateľov a či ich reálna hodnota ovplyvní pri rozhodovaní. Schopnosť porozumenia a spracovania informácií v účtovnej závierke závisí na subjektívnych poznatkoch a vedomostiach používateľov.

Ako rizikovú oblasť oceňovania reálnou hodnotou posudzujeme najmä prípady, kedy má účtovná jednotka možnosť voľby oceňovacej veličiny alebo, kde prichádza k možnosti stretu oceňovacích veličín ako v prípade následného ocenenia dlhodobého majetku podľa IFRS 5. Tieto skutočnosti môžu vnášať do účtovnej závierky neistoty, ktoré môžu skresliť

úsudok používateľov, čo môže viesť k prijatiu nesprávnych rozhodnutí. Riešením môže byť stanovenie dôkladnejších pravidiel, ktoré by obmedzili účtovné jednotky v možnosti voľby a eliminovali možnosť stretu oceňovacích veličín v úpravách na národnej a nadnárodnej úrovni. Zároveň by tieto pravidlá mali byť posúdené vo vzťahu k veľkosti účtovnej jednotky a odvetviu, v ktorom vykonáva činnosť.

Zákon o účtovníctve ponúka osobitné prístupy stanovenia reálnej hodnoty v oblasti virtuálnych a nehmotného majetku účtovaného u koncesionára pri koncesii na stavebné práce podľa osobitného predpisu. Účtovné jednotky oceňujú virtuálne meny trhovou cenou zo zvoleného verejného trhu, pričom vytiažené virtuálne meny nesmú v účtovnej závierke vykazovať ale môžu informovať používateľov prostredníctvom poznámok. Nehmotný majetok účtovaný u koncesionára na stavebné práce podľa osobitného predpisu sa oceňuje reálnou hodnotou, ktorá je aplikovateľná iba pre tento konkrétny druh majetku a nemá význam pri oceňovaní iných položiek majetku a záväzkov. V rámci podnikových kombinácií podľa IFRS môže nadobúdajúci podnik vykázať také položky majetku a záväzkov, ktoré sa inak v účtovnej závierke nevykazujú, napr. obchodná značka, zákaznícke vzťahy. V tomto prípade je nutné ich identifikovať a oceniť reálnou hodnotou. Proces získavania údajov dokáže byť pre účtovné jednotky náročnou oblasťou. Oceňovacie metódy si vyžadujú náročný prieskum trhu a postavenia účtovnej jednotky na trhu. Podľa IFRS je povolené pre niektoré druhy majetku a záväzkov, precenenie reálnou hodnotou, pričom účtovná jednotka má možnosť zvoliť si reálnou hodnotu ako alternatívnu oceňovaciu veličinu. Táto skutočnosť môže vnášať pochybnosti, nakoľko jedna účtovná jednotka si tento model zvoliť môže, a druhá nie. Pri porovnávaní môžu mať používatelia ťažšie rozhodovanie, nakoľko buď budú pracovať s dostupnými údajmi alebo prevedú údaje na rovnakú porovnávaciu základňu.

Súčasný trend oceňovania reálnou hodnotou je nezastaviteľný a má svoje nepochybné zastúpenie v účtovníctve tým, že začína v riešení problematik tam, kde ceny minulosti končia. Digitalizácia otvára dvere reálnej hodnote najmä v oblastiach, kde sa stanovuje pomocou zložitých matematických modelov a simulácii trhového prostredia, ak trhovú cenu nie je známa. Súčasne sa tým postupne zamedzuje možnosť manažérskeho ovplyvňovania údajov v účtovnej závierke, ktorá stále zostáva predmetom mnohých štúdií. Uvidíme, či vstup reálnej hodnoty prinesie nový pohľad na účtovníctvo a či práve reálna hodnota neotvorí dvere oceňovacím veličinám založeným na cenách budúcnosti.

Zoznam použitej literatúry

Knižné publikácie:

1. SKLENKA, M. – ŠLOSÁROVÁ, A. – HORNICKÁ, R. – BLAHUŠIAKOVÁ M. *Účtovníctvo podnikateľských subjektov II*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. 320 s. ISBN 978-80-8168-489-0.
2. ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. *Účtovníctvo*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. 296 s. ISBN 978-80-8168-444-9.
3. ŠLOSÁROVÁ, A. – BLAHUŠIAKOVÁ, M. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2020. 440 s. ISBN 978-80-571-0166-6.
4. BEDNÁROVÁ, B. – ŠLOSÁROVÁ, A. *Oceňovanie ako metodický prostriedok účtovníctva*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015. 216 s. ISBN 978-80-8168-314-5.
5. PAKŠIOVÁ, R. – JANHUBA, M. *Teória účtovníctva v kontexte svetového vývoja*. Bratislava: Iura Edition, 2012. 255 s. ISBN 978-80-8078-445-4.
6. HORNICKÁ, R. *Konsolidovaná účtovná závierka 1 – praktikum*. Bratislava: EKONÓM, 2018. 148 s. ISBN 978-80-225-4537-2.
7. LISÝ, J. a kol. *Ekonomia v novej ekonomike* Bratislava: Iura Edition, 2005. 622 s. ISBN 80-8078-063-3.
8. BEECH, G. *Valuations, mergers and acquisitions*. Kapské mesto: Oxford University Press Southern Africa, 2015. 320 s. ISBN 978-0-19-905277-6.

Právne normy:

1. Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
2. Nariadenie komisie (ES) č. 112/2008 z 3. novembra 2008, ktorým v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002 prijímajú určité medzinárodné účtovné štandardy.
3. Smernica európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ z 26. júna 2013 o ročných účtovných závierkach, konsolidovaných účtovných závierkach a súvisiacich správach určitých druhov podnikov, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES a zrušujú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS.
4. Opatrenia Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania

a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.

5. Tu by som chcel uviesť ešte US GAAP
6. + Accounting standards update (ASU) topic 820

Príspevky v zborníkoch:

1. GOH, Clarence; Lim, Chu Yeong; Ng, Jeffery; PAN, Gary; and Ow Yong, Kevin. Trust in Fair Value Accounting: Evidence from the Field. (2021). *Journal of International Accounting Research*. 20, (3), 21-42. Research Collection School Of Accountancy.
2. Hyejin Ahn (2022) Fair value complexity and financial statement comparability, *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 29:5, 1247-1266, DOI: 10.1080/16081625.2021.1947861
3. Jonathan Black, Jeff Zeyun Chen, Marc Cussatt, Managerial discretion and the comparability of fair value estimates, *Journal of Accounting and Public Policy*, Volume 41, Issue 1, 2022, 106878, ISSN 0278-4254,
4. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2021.106878>. McDonough, R, Panaretou, A, Shakespeare, C. Fair value accounting: Current practice and perspectives for future research. *J Bus Fin Acc*. 2020; 47: 303– 332. <https://doi.org/10.1111/jbfa.12447>

Internetové zdroje:

1. *Definícia pojmu NFT*. 2021. [elektronický zdroj] [cit. 28. 04. 2023] Dostupné na: <https://www.techbox.sk/co-je-to-nft-a-ako-pomocou-neho-zarabaju-miliony>
2. *Andrew Baily, guvernér Bank of England*. 2022. [elektronický zdroj] [cit. 28. 04. 2023] Dostupné na: <https://kryptomagazin.sk/guverner-bank-of-england-kazi-vsetku-srandu-kryptomeny-kritizuje-nadalej/>
3. *Definícia pojmu Náklady kapitálu*. 2022. [elektronický zdroj] [cit. 28. 04. 2023] Dostupné na: <https://online.hbs.edu/blog/post/cost-of-capital>
4. *Definícia pojmu Odliv zákazníkov*. 2023. [elektronický zdroj] [cit. 28. 04. 2023] Dostupné na: <https://mailchimp.com/resources/customer-churn/>